

Mediar y remediar
Dr. Carlos Villagrasa Alcaide

Garantint el futur
Dr. Vicenç Perelló

GRAMENETUM

REVISTA DE SANTA COLOMA CIUTAT UNIVERSITÀRIA

núm. 1 / juliol del 2018

Sumari

Presentació	_pàg.1
Editorial	_pàg.2
A fons / Mediar y Remediar	_pàg.4
A fons / Fabra	_pàg.16
Una mirada vers... / Garantint el futur	_pàg.24
Una mirada vers... / el model Santa Coloma	_pàg.30
L'entrevista	_pàg.34
Activitats CAE	_pàg.36
Tastets d'història	_pàg.40
Ressenyes bibliogràfiques	_pàg.42

CARTES AL CAE

Estimats lectors,
Estimades lectores:

La revista Gramenetum neix amb la ferma voluntat de suscitar la reflexió i el debat entorn als temes del món universitari en relació a la nostra ciutat de Santa Coloma. El coneixement no és un compartiment estanc, sinó una riquesa compartida entre les nostres institucions universitàries i els ciutadans i ciutadanes colomencs. És per això que obrim aquest espai per a totes aquelles opinions, suggeriments o consideracions que vulgueu fer arribar a la nostra Redacció. Els textos hauran de tenir una extensió màxima de 30 línies, en tipus de lletra helvètica, times o similar, i anar acompanyats del nom de l'autor o l'autora, així com el número del DNI. S'acceptarà la publicació de cartes anònimes, sempre que l'autor/a especifiqui explícitament la voluntat d'aparèixer amb pseudònim. No s'acceptarà cap text que atempti contra la integritat de persones, col·lectius sensibles o que, en general, continguin insults o qualsevol forma de discriminació o atemptin contra els drets humans.

Esperem les vostres aportacions a:
ciutatuniversitaria@gramenet.cat

GRAMENETUM

Revista Científica del CAE
(Comitè Assessor d'Estudis "Ciutat Universitària").
Coordinador: Joan Carles Mas
Coordinadors del CAE: Dr. Màrius Rubiralta, Dr. Josep Maria Cortés, Pilar López, Joaquín García.
Secretaria de Redacció: Cristina López
Amb la col·laboració de la Direcció de Ciutat Universitària de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet
ciutatuniversitaria@gramenet.cat
www.gramenet.cat/ciutatuniversitaria

La propietat intel·lectual dels articles, així com la responsabilitat sobre els seus continguts, pertanyen exclusivament i única als autors o autores dels mateixos. Ciutat Universitària només és el vehicle per a la publicació i difusió dels estudis, dossiers i articles cedits per al coneixement global que pretén impulsar la revista. Tot i així, el CAE es reserva el dret d'admissió d'aquells articles que no compleixin amb els criteris o amb la filosofia d'aquesta publicació.

Destacats

Benvinguda Gramenetum!_pàg.1

Núria Parlon

Editorial_pàg.2

Joan Carles Mas

Mediar y remediar_pàg.4

Dr. Carlos Villagrasa Alcaide

Garantint el futur_pàg.14

Dr. Vicenç Perelló

Benvinguda Gramenetum!

Us presentem el **primer número de la revista *Gramanetum*** editada pel Comitè Assessor d'Estudis de Santa Coloma Ciutat Universitària. El naixement de la publicació és motiu de joia no només per la novetat sinó perquè és una revista local centrada en l'àmbit de la recerca i el coneixement, entorn de la universitat. La seva edició serà electrònica i la difusió es farà mitjançant plataformes web i xarxes socials adaptant-nos als temps digitals.

"**Santa Coloma Ciutat Universitària**" és el resultat del compromís de la Universitat de Barcelona (UB), la Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED), la Fundació de l'Hospital Esperit Sant (FHES) i el Parc Salut Mar-Centre Dr. Emili Mira i l'Ajuntament de Santa Coloma. Hem recorregut un camí venturós —en alguns moments no exempt d'incerteses— per assolir noves potencialitats i vectors de canvi en el nostre territori amb l'objectiu de situar Santa Coloma en l'entramat metropolità —altament competitiu i en innovació constant— en què la gestió del coneixement és fonamental. Com a alcaldessa de Santa Coloma de Gramenet vull reiterar el meu agraïment a totes les institucions implicades.

Gramanetum, a més de vehicle de transmissió de coneixement, és el símbol de la culminació d'un projecte que vol enllaçar el món universitari del coneixement amb els homes i les dones que viuen i treballen a la nostra ciutat (recerca i transmissió). La universitat ja fa uns anys que va arribar a la ciutat, però també el nombre d'universitaris i universitàries colomenques ha crescut força. Aquesta progressió també l'estem observant en persones que finalitzen amb èxit els seus estudis de tercer grau.

L'educació pública de qualitat accessible a totes les persones forma part dels nostres principis polítics. En totes les seves etapes. Malauradament, en els darrers anys la crisi econòmica i les retallades pressupostàries han fet que l'accés a la universitat torni a ser gairebé difícil per a moltes persones. Seguirem lluitant i seguirem rebel·lant-nos contra aquesta situació, però a més amb programes com "Santa Coloma Ciutat Universitària" volem que l'imaginari de l'acadèmia no sigui només possible per a les elits (majoritàriament masculinitzades).

Aquesta publicació neix amb la intenció que el coneixement estigui a l'abast de tothom, sense discriminació per edat, sexe, nivell econòmic o procedència. Apropar-se a la investigació, donar a conèixer els temes que es tracten a les nostres universitats és un pas més en la difusió i en el camí cap a la innovació.

Benvinguda ***Gramanetum***!

Núria Parlon,
Alcaldeessa de Santa Coloma de Gramenet

Editorial

Joan Carles Mas

Coordinador Programa
Santa Coloma Ciutat Universitària

L'any 1817, un 10 d'abril, Jaume Galobardes, fill de Santa Coloma, pagès, comerciant de vins i home il·lustrat, és un dels pocs que sap de lletra. Agafa paper, ploma i tinta i comença a escriure un llibre, amb la següent invocació:

"Llibre de Jaume Galobardes, d'aquest poble de Santa Coloma de Gramenet, àlies del Besòs, Corregiment i Bisbat de Barcelona, del Regne d'Espanya i Principat de Catalunya, per escriure el poc que sé..."

Construeix un llibre al llarg de diversos anys. Poc a poc hi afegeix més text. Hi escriu i hi comenta fets, actes i opinions. Es tracta d'un ventall ampli de temes. Esdeveniments i incidències que inclouen des del dia a dia fins a assumptes generals i complexos. Posem pel cas: del govern, de la política o de l'economia. De Santa Coloma i de defora. De Barcelona i de més enllà. Temes que en Galobardes creu que poden interessar a la gent. Per això fa el llibre, per a comunicar i obrir les portes i les finestres del poble. Rebre aire. Informar, reflexionar i compartir. Passat, present i futur.

De manera breu, **cal recordar que Santa Coloma, fa un segle, era un poble pagès** que en pocs anys es va transformar en perifèria de Barcelona. En un suburbi on anar a dormir. Sense llocs de treball, desbordat i sense un mínim de qualitat de vida per a la gran majoria dels seus habitants. Tret dels que van marxar, tothom ho va patir. Per força i perquè semblava que no hi havia cap altre remei.

Tot i això, malgrat les dificultats, anys i anys després, amb perseverança, convicció i fermesa, la gent es va rebel·lar i va lluitat per a tenir millors barris, carrers, serveis. Tenir tot el que mancava i, també, contra la urbanització especulativa. Aconseguir que el suburbi es convertís en una ciutat millor i més digna. Hem començat el segle XXI. **La ciutat ha millorat i, ara, disposa de més recursos i possibilitats.**

Però ara se'ns plantegen nous reptes i noves necessitats. Promoure la participació social, l'educació, la salut, la formació, la cultura... Millorar la qualitat de la nostra societat. Reptes no resolts i noves exigències. La nova tecnologia, la robotització i la destrucció de llocs de treball, la distribució injusta de recursos, la comunicació, les polítiques de gènere, joventut i gent gran, major compromís i participació ciutadanes. En la participació de noves cultures i maneres de fer de nous colomencs i colomenques que els darrers anys s'han incorporat a la ciutat.

Els bons propòsits d'en Galobardes, renovats i posats al dia, són de plena actualitat. Ens sembla oportú que ens els fem nostres.

Què es pot fer perquè la nostra ciutats conservi i amplii la força de les seves persones i la seva força econòmica, cultural, social, estratègica i històrica?

Santa Coloma i universitat, coincideixen en el temps i en el lloc. És una coincidència que pot ser una oportunitat per a desenvolupar i consolidar un lideratge.

Tenim dues línies d'orientació. Una és Santa Coloma i les persones que formem la ciutat, amb els nostres problemes, la nostra força per a crear i aconseguir bons resultats.

L'altre línia d'orientació, pren cos i té gruix, a partir d'un dels significats d'universitat. De la universitat com a concepte a la vegada individual i col·lectiu de coneixement, estudi social, tècnic, cultural i també, d'innovació. Per tant, a l'emparedat de Santa Coloma Ciutat Universitària, volem informar, elaborar i compartir aquestes reflexions, del passat, del present i del futur. Aquesta revista vol ser un element d'aquesta proposta.

A Santa Coloma, en altres espais, diverses persones, individualment o en grup treballen i els sembla oportú participar en un projecte com aquest. Ara el posem a l'abast de qui li sembli bé i convidem a participar a tothom que desinteressadament hi vulgui col·laborar.

Cal trobar la manera d'establir aquest projecte, entre totes les parts implicades en la viabilitat del futur de la ciutat i la seva gent. Per a comunicar i obrir les portes i les finestres del poble. Rebre aire. Informar, reflexionar i compartir, passat, present i futur.

Santa Coloma de Gramenet, 28.5.2018

**Per a comunicar
i obrir les portes i les
finestres del poble. Rebre
aire. Informar, reflexionar
i compartir, passat,
present i futur.**

Mediar y Remediar:

La mediación como profesión y como procedimiento para gestionar conflictos desde la infancia y la adolescencia

Dr. Carlos
Villagrasa Alcaide

Profesor Titular de Derecho Civil de la Universitat de Barcelona y Profesor-Tutor de Derecho Civil de la Universidad Nacional de Educación a Distancia, Centro de Santa Coloma de Gramenet

La mediación cada vez está más presente en nuestro entorno como una alternativa profesional tras una titulación universitaria, ante las ventajas que presenta en la autocomposición de conflictos, frente a otras opciones menos acordes con la responsabilidad y la libertad de decisión sobre nuestras propias vidas y nuestras relaciones interpersonales.

Pero la mediación no solo es una profesión adquirida tras una formación superior y específica en técnicas de facilitación del diálogo y de gestión de la comunicación pacífica.

Es una vía idónea para promover la convivencia democrática y el respeto a la diversidad, por lo que cada vez más se hace imprescindible poner el acento en su aplicación desde la infancia y la adolescencia, porque si niños, niñas y adolescentes, deben ser considerados seres titulares de sus derechos en un aprendizaje paulatino para que los ejerciten de manera responsable, es preciso fomentar pautas pedagógicas de gestión de las controversias que inciden en su propia vida, de presente y de futuro.

I. MARCO LEGAL: EL PROTAGONISMO DE NIÑOS, NIÑAS Y ADOLESCENTES EN LA MEDIACIÓN

1. Los principios derivados de la Convención sobre los Derechos del Niño

La Convención sobre los Derechos del Niño, aprobada por la Asamblea General de Naciones Unidas el 20 de noviembre de 1989, supuso un cambio de paradigma en el tratamiento legal de la infancia y la adolescencia, que cristalizó en las legislaciones internas de los países que la ratificaron, al trasponer la normativa reguladora sobre los derechos de las personas menores de edad¹.

La edad de doce años se va conformando como la frontera entre la infancia y la adolescencia

Al considerar su capacidad de obrar en el ejercicio responsable de sus derechos subjetivos, se destacan dos principios generales que la Convención expresamente establece a partir de su artículo 12: el interés superior de las personas menores de edad y su derecho a ser oídas en todo aquello que sea de interés para su vida, de conformidad con sus condiciones de madurez².

¹ Cfr. Texto oficial de la Convención, adoptada y abierta a la firma y ratificación por la Asamblea General en su resolución 44/52, de 20 de noviembre de 1989, con entrada en vigor el día 2 de septiembre de 1990, de conformidad con su artículo 49, se puede consultar en <https://goo.gl/KoqV6R>

² RAVETLLAT BALLESTÉ, I. (2012): "El interés superior del niño: Concepto y delimitación del término", *Educatio siglo XXI: Revista de la Facultad de Educación*, núm.30-2, pp. 89 y ss.

El principio general del interés superior de niños, niñas y adolescentes constituye, en suma, como el propio Comité de los Derechos del Niño, ha tenido ocasión de aclarar mediante la Observación General emitida al respecto, la esencia del respeto a la plena realización de los derechos de la infancia y la adolescencia, a partir de la consideración de que todas las medidas que se adopten por instituciones públicas o privadas de bienestar social, por los tribunales, por las autoridades administrativas o por los órganos legislativos, deba tener una consideración primordial a la que atender el interés superior de la persona menor de edad.

Ese principio se cohonesta, desde una clave participativa de la persona sobre sus propia consideración de sujeto de derecho, en el principio de audiencia o derecho a ser oído, que no puede interpretarse de manera simbólica o meramente formal, sino que debe cumplirse a partir de una verdadera escucha activa en la que se atienda la opinión mostrada por la persona titular de sus derechos, de acuerdo con su madurez o juicio³. A tales efectos, se considera generalmente obligatorio, incluso bajo consideración de nulidad de actuaciones cuando no se haya cumplido, que toda persona que haya cumplido los doce años de edad debe ser oída en todo aquello que le afecte, por parte de las autoridades judiciales o administrativas, e incluso podrá atenderse, eso sí, de manera facultativa, la opinión de niños o niñas de menor edad a los doce años, si se considera pertinente y posible, de acuerdo con sus condiciones de madurez⁴.

De hecho, la edad de doce años se va conformando como la frontera entre la infancia y la adolescencia, en la etapa vital de la minoría de edad⁵.

Aunque tal opinión no deba considerarse vinculante, sí que resulta trascendente, al efecto de llegar a la decisión más pertinente, de conformidad con el anterior principio del interés superior de la concreta persona menor de edad, y en estas lides, la mediación cumple con una vía más que idónea para canalizar tal opinión expresada por las personas menores de edad, sobre su vida, y de conformidad con sus derechos, aunque encuentra no pocos

escollos, que se ha calificado de “adultocentrismo”, al no cumplirse comúnmente de una manera respetuosa con las condiciones personales y formales, que precisan de una adaptación de los métodos pensados para las personas adultas⁶. No existe, por lo general, la debida formación específica de las autoridades que intervienen en conflictos generados en torno a las personas menores de edad para que su participación tenga la trascendencia precisa en aras de la efectiva relevancia de su derecho a ser oído, atendido y contestado.

En este contexto, se hace cada vez más preciso que las administraciones públicas promuevan que todos los profesionales que atienden a niños, niñas y adolescentes tengan una formación y cualificación específicas y adecuadas a las necesidades de los menores de edad atendidos.

La propia determinación del interés superior de cada niño, niña o adolescente, se consigue atendiendo a sus necesidades y a sus derechos, teniendo en cuenta su opinión, sus deseos y sus aspiraciones, pero también su individualidad dentro del marco familiar y social. Por eso, ya desde la recomendación (98)l, de 21 de enero de 1998, del Consejo de Europa, sobre la mediación familiar, instaba a que la persona mediadora tuviese especialmente en cuenta el bienestar y el interés superior del niño, niña o adolescente, debiendo alentar a sus progenitores a

³ PARKINSON, L. (2005): Mediación familiar. Teoría y práctica: principios y estrategias operativas, Barcelona, pp. 171 y ss.

⁴ A partir del artículo 9 de la ley orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor, se recoge para los procesos de familia este trámite esencial en el artículo 770-4 de la ley 1/2000, de 7 de enero, de enjuiciamiento civil, así como en el artículo 233-11.1 del Código civil de Cataluña.

⁵ UNICEF (2002). Adolescencia. Una etapa fundamental, Nueva York, cfr. <https://goo.gl/FYCMzx>

⁶ RIPOL-MILLET, A. (1994): Separació i divorci: la mediació familiar, Barcelona, pp. 32 y ss.

concentrarse en las necesidades de sus hijos y apelar a su responsabilidad esencial en contribuir a su bienestar, con la necesidad de informarles y consultarles. Actualmente debemos dar un paso más, contando con su participación efectiva y real.

A fin de garantizar el derecho de niños, niñas y adolescentes a relacionarse con sus familiares y con sus allegados, los poderes públicos deben tomarlos en consideración al fijar los procedimientos específicos.

“Un sistema de mediación acorde con un sistema de justicia inclusivo de toda la ciudadanía debe incluir los conflictos que afecten a niños, niñas y adolescentes en el ámbito familiar y en aquellos otros en los que se relaciona cotidianamente⁷.”

2. La consideración de la infancia como personas de pleno derecho

Desde el derecho civil se reconoce que todas las personas menores de edad deben recibir la atención integral necesaria para el libre desarrollo de su personalidad y debe garantizarse su bienestar en el contexto familiar y social. Las Comunidades autónomas tienen la competencia exclusiva, derivada de la Constitución, en materia de protección de menores y de promoción de las familias y la infancia.

Los niños, niñas y adolescentes pueden ejercer y defender por sí mismos sus derechos, excepto cuando la Ley limite este ejercicio; en todo caso, pueden hacerlo mediante sus representantes legales siempre que no tengan intereses contrapuestos. A tales efectos, aunque las leyes orgánicas de protección jurídica de la infancia, tanto de 1996 como de 2015, dejan sentada la capacidad de obrar de las personas menores de edad respecto de los derechos que les son propios, de manera que puedan ejercerlos de manera responsable y progresiva de acuerdo con sus condiciones

de madurez, la interpretación restrictiva que deba seguirse sobre cualquier decisión de los adultos, desde los estrictos límites de su interés superior, encuentra evidentes obstáculos en la práctica⁸.

En los derechos de la infancia y la adolescencia, de manera similar a lo que ocurre con la mediación, nos encontramos con un alto consenso formal y una baja intensidad material.

Aunque las personas menores de edad puedan considerarse legitimadas para propiciar o para participar en un procedimiento de mediación, desde la consideración de su capacidad de obrar sobre las cuestiones que se susciten a mediación, por su naturaleza dispositiva, lo cierto es que no solo resulta de aplicación restrictiva, en la práctica, al requerirse su el suficiente conocimiento de estos para poder intervenir, sino porque legalmente se plantea esta posibilidad de manera excepcional o residual, como ocurre en el artículo 4.2 de la ley catalana 15/2009, de 22 de julio, de mediación en el ámbito del derecho privado.

En el derecho de la persona, igual que en la mediación, desde una perspectiva de derechos de la infancia y la adolescencia, nos encontramos en un lento proceso de superación de la “cosificación” de las personas menores de edad, en general, y de la filiación, en particular. Como históricamente estuvo la mujer, incluso de manera expresa legalmente, y aún en parte socialmente, en una consideración desigual respecto del hombre, fruto de las raíces

⁷ ALLER FLOREANCING, T., coord. (2011): Recomendaciones y buenas prácticas en la atención a niños, niñas y adolescentes en el ámbito judicial, Madrid, pp. 18 y ss.

⁸ RAVETLLAT BALLESTÉ, I. (2013): El ejercicio de los derechos a la vida y a la integridad física por parte de las personas menores de edad en el ámbito sanitario, Barcelona, pp. 47 y ss.

patriarcales de la estructura jerarquizada de la familia que se avalaba jurídicamente, ahora podemos comprobar la confusión que se genera entre las funciones propias de la potestad parental, formal o aparentemente compartida entre ambos progenitores, y las relaciones de poder que se ejercen entre ellos y sus hijos⁹.

En el ordenamiento jurídico, en este contexto, cobra una relevancia primordial la autonomía privada, o autonomía de la voluntad, como libertad personal de ir configurando las relaciones jurídicas, desde una consideración de responsabilidad y respeto, y si reconocemos legalmente que las personas son titulares de sus derechos subjetivos, igual que ocurre cuando se regula el consentimiento informado, es necesario el acercamiento entre el derecho y la psicología, desde la constatación de que las controversias se generan fuera de la pura técnica jurídica y dentro de esquemas psicológicos y mentales. La mediación precisamente, en su atención específica del conflicto y su expresión, no solo verbal, presenta una evidente ventaja para su gestión eficiente, a través de la asertividad y el consenso¹⁰.

**La mediación
precisamente, en su
atención específica del
conflicto y su expresión, no
solo verbal, presenta una
evidente ventaja para su
gestión eficiente, a través
de la asertividad y el
consenso 10.**

3. La falta de protagonismo de la infancia y la adolescencia en la legislación sobre mediación.

Si la mediación puede definirse legalmente como un procedimiento o una técnica no jurisdiccional, voluntaria y confidencial, basada en la comunicación entre las partes facilitada profesionalmente por una persona mediadora, la propia gestión pacífica de los conflictos generados en las relaciones interpersonales, repercute positivamente en la asimilación de recursos y habilidades idóneas para la formación de la ciudadanía, desde una consideración de aptitudes de respeto y diálogo constructivo para superar las dificultades propias, no solo en ese momento, sino también de cara al futuro¹¹.

La propia delimitación del procedimiento de mediación y su flexibilidad, en cuanto a la posible adaptación al caso concreto, determina que este proceso, confidencial, voluntario y estructurado, propicie que las personas que experimentan, de inicio, un conflicto entre sí, puedan plantearlo o solucionarlo de forma satisfactoria, mediante la dirección de la negociación por parte de una persona mediadora profesional, experta y debidamente formada, que tiene como requisitos esenciales la de ser imparcial y no imponer acuerdos, auspiciando, siempre que sea posible, que las partes se dirijan al consenso y al acuerdo que consideren equilibrado y equitativo¹².

Aunque la imparcialidad podría entenderse como la cualidad de no tomar partido por alguien, tratando de la cuestión objeto de conflicto, descubriendo los intereses en juego y delimitando las necesidades de los implicados, dándose una respuesta objetiva a los planteamientos e interrogantes que se susciten, lo cierto es que ser imparcial en mediación supone no favorecer indebidamente a ninguna de las partes, mantenerse

⁹ FLAQUER, L. I. et al (2014): "El trabajo familiar de cuidado en el marco del estado del bienestar", en Cuadernos de relaciones laborales, núm. 32-1, pp. 69 y ss.

¹⁰ BOQUÉ TORREMORELL, M. C. (2013): "La mediación como disciplina y como profesión: el perfil competencial del mediador", en CASTILLEJO MANZANARES, R., dir.: La mediación: Nuevas realidades, nuevos retos, Madrid, pp. 63 y ss.

¹¹ ZACCAGNINI, J. L. (2015): "El conflicto en la mediación: la perspectiva psicológica", en OROZCO PARDO, G. y MONEREO PÉREZ, J. L.: Tratado de mediación en la resolución de conflictos, Madrid, pp. 51 y ss.

¹² SOLETO MUÑOZ, H. (2017): "El nuevo paradigma de justicia: la resolución adecuada de conflictos", en SOLETO, H., dir.: Mediación y resolución de conflictos: técnicas y ámbitos, Madrid, 3ª edición, pp. 43 y ss.

equidistante entre ellas y tener como premisa, a lo largo de todo el proceso, que se mantenga el equilibrio en la negociación¹³.

Pero no podemos dejar de aceptar que las personas mediadoras comparten a menudo la propia perspectiva del conflicto que tienen los adultos y que incide en la forma como se gestiona el objeto de la mediación a lo largo de todo el proceso. Precisamente una tarea complicada en la formación rigurosa de la persona mediadora es la que supone despojarse de los prejuicios, valores y principios que se arrastran culturalmente en las relaciones de poder sobre las personas menores de edad, huyendo de la posición fácil, y consiguiendo abstraerse de consideraciones adultocéntricas.

Y precisamente por esta misma razón, las personas menores de edad son comúnmente olvidadas en la normativa reguladora de la mediación, como ocurre en la reciente previsión legislativa en materia de consumo, en la que, nuevamente, existe una desconsideración, y a la vez una oportunidad perdida, de incorporar a niños, niñas y adolescentes, a pesar de su innegable consideración de usuarios y consumidores en la actualidad¹⁴.

**Las personas
menores de edad
son comúnmente
olvidadas en la
normativa reguladora
de la mediación**

II. ÁMBITOS DE RELACIÓN Y PROCEDIMIENTOS DE MEDIACIÓN

1. Mediación familiar

Las funciones inherentes a la potestad parental se dirigen, en todo caso, a garantizar el desarrollo libre, integral y armónico de la personalidad de los hijos e hijas menores de edad, teniendo en cuenta su capacidad y su potencialidad educativa y psicológica, procurando su bienestar personal y social tanto como sea posible¹⁵.

Del mismo modo que las políticas de atención y protección de la infancia y la adolescencia deben incluir las actuaciones necesarias para la efectividad de sus derechos, el bienestar de niños, niñas y adolescentes está íntimamente relacionado con el de su entorno familiar, de modo que sus progenitores tienen responsabilidades compartidas en cuanto a su educación y su desarrollo integral¹⁶.

El artículo 2.1 de la ley 15/2009, de 22 de julio, de mediación en el ámbito del derecho privado, reconoce, en cuanto al objeto de la mediación familiar, la posibilidad de que las personas menores de edad, con suficiente madurez y, en todo caso, a partir de los doce años, puedan instar una mediación sobre elementos de naturaleza dispositiva en materia de filiación, adopción y acogimiento, así como las situaciones que puedan surgir entre la persona adoptada y su familia biológica o entre progenitores biológicos y adoptantes, como consecuencia de haber ejercitado el derecho a conocer los datos biológicos. Asimismo, también se les reconoce esa iniciativa en cuanto a las controversias derivadas del ejercicio de la potestad parental y del régimen y forma de ejercicio de la guarda de los hijos, especialmente en los sistemas de la denominada custodia compartida. Y sin olvidar los conflictos relativos a la comunicación y a la relación entre progenitores, descendientes, abuelos, nietos y otros parientes y personas cercanas al ámbito familiar, por derivación del derecho de niñas, niños y adolescentes de relacionarse con sus familiares y personas allegadas, siempre que resulte positivo, desde una consideración del principio prioritario de su interés superior¹⁷.

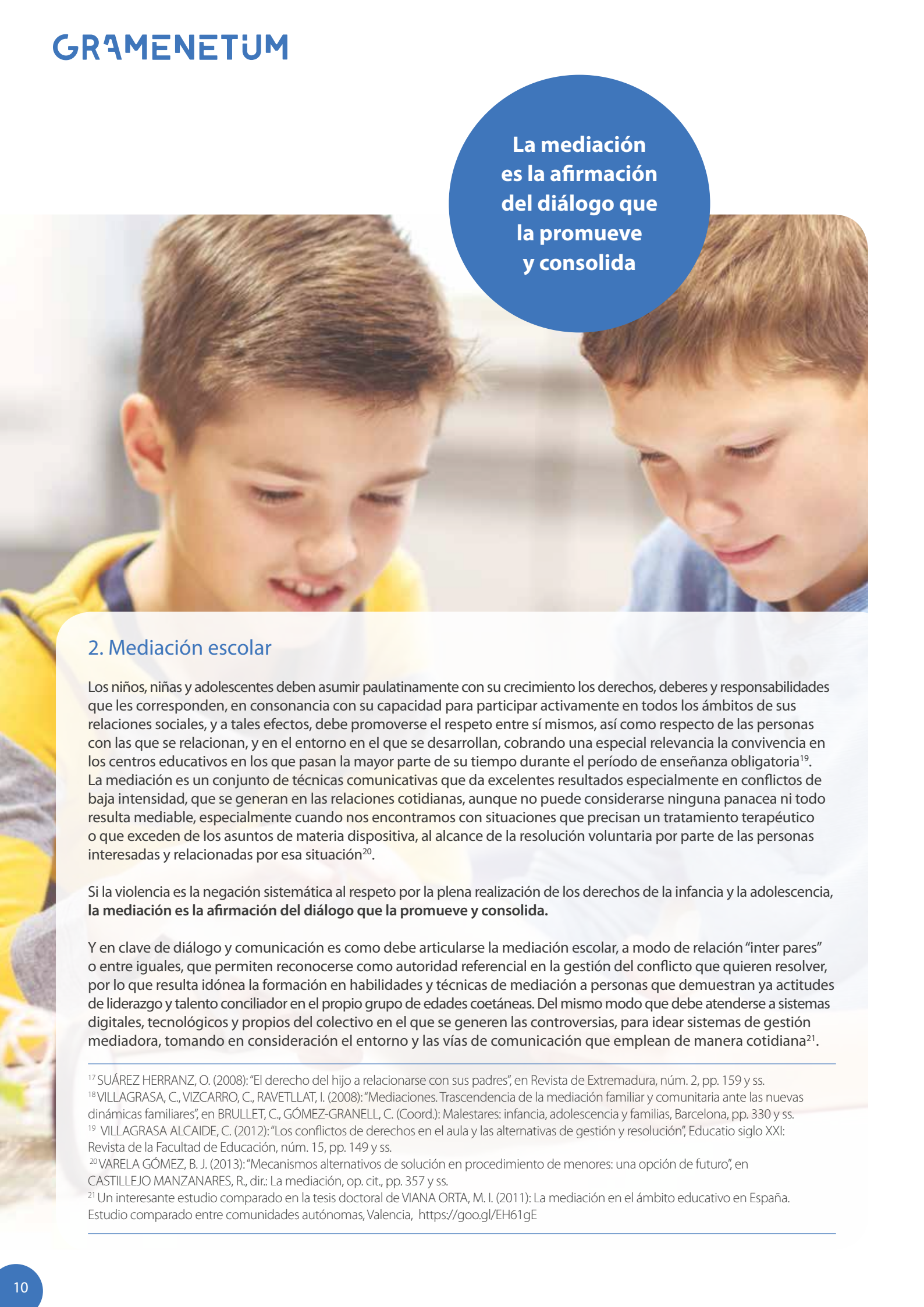
La igualdad que debe predicarse en las relaciones familiares determina que deba diferenciarse entre las relaciones horizontales o de pareja, en la que, evidentemente, la decisión de separarse o divorciarse, reside en cualquiera de los cónyuges o miembros de la pareja estable, y las relaciones verticales o de filiación, en las que debe contarse con la consideración de los derechos inherentes de todas las personas involucradas, de acuerdo con la capacidad de obrar que paulatinamente se adquiere con la edad¹⁸. Si la decisión de divorciarse es de la pareja, la recomposición de unas relaciones familiares sanas y respetuosas, debe hacerse con el consenso de todas las personas implicadas.

¹³CARRETERO MORALES, E. (2017): "El mediador civil y mercantil tras la aprobación de la ley 5/2012 y el reglamento 980/2013", *Ibidem*, p. 146.

¹⁴La ley 7/2017, de 2 de noviembre, por la que se incorpora al ordenamiento jurídico español la Directiva 2013/11/UE, del Parlamento Europeo y del Consejo, de 21 de mayo de 2013, relativa a la resolución alternativa de litigios en materia de consumo, sigue la tendencia de desconsideración de las personas consumidoras y usuarias menores de edad.

¹⁵PADIAL ALBÁS, A. (2018): *La relación materno y paterno filial en el derecho de familia catalán*, Pamplona, pp. 132 y ss.

¹⁶ESCOBEDO, A. (2012): "The Social Politics of Fatherhood in Spain and France: a Comparative Analysis of Parental Leave and Shared Residence", en *Ethnologie française*, núm. 42-1, pp. 117 y ss.

La mediación
es la afirmación
del diálogo que
la promueve
y consolida

2. Mediación escolar

Los niños, niñas y adolescentes deben asumir paulatinamente con su crecimiento los derechos, deberes y responsabilidades que les corresponden, en consonancia con su capacidad para participar activamente en todos los ámbitos de sus relaciones sociales, y a tales efectos, debe promoverse el respeto entre sí mismos, así como respecto de las personas con las que se relacionan, y en el entorno en el que se desarrollan, cobrando una especial relevancia la convivencia en los centros educativos en los que pasan la mayor parte de su tiempo durante el período de enseñanza obligatoria¹⁹. La mediación es un conjunto de técnicas comunicativas que da excelentes resultados especialmente en conflictos de baja intensidad, que se generan en las relaciones cotidianas, aunque no puede considerarse ninguna panacea ni todo resulta mediable, especialmente cuando nos encontramos con situaciones que precisan un tratamiento terapéutico o que exceden de los asuntos de materia dispositiva, al alcance de la resolución voluntaria por parte de las personas interesadas y relacionadas por esa situación²⁰.

Si la violencia es la negación sistemática al respeto por la plena realización de los derechos de la infancia y la adolescencia, **la mediación es la afirmación del diálogo que la promueve y consolida.**

Y en clave de diálogo y comunicación es como debe articularse la mediación escolar, a modo de relación “inter pares” o entre iguales, que permiten reconocerse como autoridad referencial en la gestión del conflicto que quieren resolver, por lo que resulta idónea la formación en habilidades y técnicas de mediación a personas que demuestran ya actitudes de liderazgo y talento conciliador en el propio grupo de edades coetáneas. Del mismo modo que debe atenderse a sistemas digitales, tecnológicos y propios del colectivo en el que se generen las controversias, para idear sistemas de gestión mediadora, tomando en consideración el entorno y las vías de comunicación que emplean de manera cotidiana²¹.

¹⁷ SUÁREZ HERRANZ, O. (2008): “El derecho del hijo a relacionarse con sus padres”, en Revista de Extremadura, núm. 2, pp. 159 y ss.

¹⁸ VILLAGRASA, C., VIZCARRO, C., RAVETLLAT, I. (2008): “Mediaciones. Trascendencia de la mediación familiar y comunitaria ante las nuevas dinámicas familiares”, en BRULLET, C., GÓMEZ-GRANELL, C. (Coord.): Malestares: infancia, adolescencia y familias, Barcelona, pp. 330 y ss.

¹⁹ VILLAGRASA ALCAIDE, C. (2012): “Los conflictos de derechos en el aula y las alternativas de gestión y resolución”, Educatio siglo XXI: Revista de la Facultad de Educación, núm. 15, pp. 149 y ss.

²⁰ VARELA GÓMEZ, B. J. (2013): “Mecanismos alternativos de solución en procedimiento de menores: una opción de futuro”, en CASTILLEJO MANZANARES, R., dir.: La mediación, op. cit., pp. 357 y ss.

²¹ Un interesante estudio comparado en la tesis doctoral de VIANA ORTA, M. I. (2011): La mediación en el ámbito educativo en España. Estudio comparado entre comunidades autónomas, Valencia, <https://goo.gl/EH61gE>

3. Mediación comunitaria

La legislación sobre infancia y adolescencia ha ido conformando un marco de actuación ordenado, para dar cumplimiento a los programas de promoción, prevención, atención, protección y participación de la población infantil y juvenil, desde su consideración de ciudadanía, respecto de todos los poderes públicos.

Desde esa premisa, se ha pasado de una legislación netamente protectora del sector de la población menor de edad en situación de riesgo o de desamparo, a una paulatina relevancia de toda la infancia y la adolescencia, a partir de la necesaria coordinación y cooperación interinstitucional.

Los niños, niñas y adolescentes tienen el derecho de ejercer sus derechos, incluso civiles y políticos, sin más limitaciones que las fijadas por la Ley, debiendo los poderes públicos establecer los medios necesarios para dar la oportunidad a los niños, niñas y adolescentes de ejercer plenamente sus derechos.

Si la mediación se ha configurado legalmente en nuestro país a través de leyes autonómicas referidas a los conflictos familiares, la propia flexibilidad del procedimiento ha demostrado su idoneidad para la gestión de cualquier conflicto que se produzca en las relaciones interpersonales, en cualquier ámbito de convivencia, no solo en organizaciones, como puede ser el centro educativo, sino incluso en las propias relaciones sociales que se generan en ámbitos vecinales, locales o municipales, dando lugar a la denominada mediación comunitaria, en la que la participación de la infancia y la adolescencia resulta innegable²².

La paulatina implantación de la mediación social o comunitaria también persigue una promoción de la convivencia pacífica, desde una consideración preventiva en la solución de conflictos sociales, lo que supone incentivar la calidad de los servicios de atención ciudadana mediante la especialización y la apertura de la mediación a ámbitos de marcado carácter social hasta ahora impermeables a la participación de niños, niñas y adolescentes.

Las administraciones locales son el primer nivel de información y asesoramiento de niños, niñas y adolescentes y representa, por tanto, el ámbito primordial de participación en cuanto a la plena realización de sus derechos en el ámbito social o comunitario²³.

²² VILLAGRASA ALCAIDE, C. (2017): "La mediación comunitaria o vecinal", en SOLETO, H., dir.: Mediación y resolución de conflictos, op. cit., pp. 717 y ss.

²³ RAVETLLAT, I. y SANABRIA, C. P. (2016): "La participación social de la infancia y la adolescencia a nivel municipal: El derecho del niño a ser tomado en consideración", Revista Internacional de Investigación en Ciencias Sociales, núm. 12, pp. 87 y ss.

Los niños, niñas y adolescentes tienen el derecho de ejercer sus derechos, incluso civiles y políticos, sin más limitaciones que las fijadas por la Ley.

III. RELEVANCIA DE LA MEDIACIÓN EN LA INFANCIA Y LA ADOLESCENCIA

1. Aspectos determinantes del procedimiento de mediación

El procedimiento de mediación puede iniciarse antes de un proceso judicial o durante su pendencia, cobrando cada vez mayor relevancia la denominada mediación intrajudicial, por venir promovida por la propia autoridad judicial, al considerar factible que las partes en litigio puedan llegar a algún acuerdo sobre controversias basadas en derechos dispositivos.

Precisamente la dualidad con que se diseña el pleito, y en la que se piensa al configurar el procedimiento de mediación, especialmente la familiar, hace que a menudo se olviden personas involucradas en el conflicto, a pesar de su evidente protagonismo e interés directo respecto de sus consecuencias.

Tanto en la sesión informativa, en la que se determinan las características del procedimiento, sus principios y su eficacia, y en la que las partes acuerdan, desde el principio de voluntariedad, seguirlo, como en las sesiones consecutivas, debería tomarse en especial consideración a las personas menores de edad involucradas en los acuerdos relativos a la recomposición de sus relaciones posteriores, de la misma forma que se reconoce su derecho a ser oídos, desde una consideración activa y participativa, en los procedimientos administrativos y judiciales²⁴.

La propia delimitación de las cuestiones que deben ventilarse y la asimilación de los partícipes sobre la importancia del proceso y de los acuerdos para resolver sus conflictos particulares, se vería enriquecida con la intervención efectiva y respetuosa de las personas menores de edad que, por sus condiciones de madurez, pueden aportar opiniones, consideraciones y propuestas, teniendo en cuenta que forman parte del escenario en el que se van a recomponer los intereses en juego²⁵.

La facilitación del diálogo es una de las facetas de la mediación que genera mayor interés en la actualidad en torno a los derechos de la infancia y la adolescencia, del mismo modo que la propia combinación creativa de técnicas que permiten adquirir habilidades comunicativas que favorecen una mediación eficaz, como resulta su aplicación desde el arte, el dibujo, el teatro, el baile o el deporte, entre otras actividades culturales o recreativas que generan un mayor interés y motivación entre la población infantil y juvenil.

La mediación presenta una clara relevancia pedagógica en clave de relación o convivencia pacíficas, aunque carece aún del peso o la fuerza que genera la violencia en el contexto social. En ese aprendizaje se va introduciendo y avanzando la mediación, superándose la "normopatía" o pasividad frente a los conflictos y la tutela institucional, y recuperándose la autonomía de la voluntad sobre los propios derechos que, por lo general, en el derecho privado, se basan en normas dispositivas. La mediación promueve una transformación social en la que se van superando esquemas contrarios a una convivencia responsable, que subyace como fin deseado²⁶.

2. Eficacia de la mediación desarrollada con personas menores de edad

La mediación se ha configurado como un procedimiento dirigido por profesionales con formación específica en técnicas y métodos de eficacia contrastada. En la consideración de las necesidades en las que las partes deben centrar su decisión se ha destacado el modelo transformativo por su capacidad pedagógica en la gestión de los conflictos, a partir de la idea del enfoque de futuro de las relaciones interpersonales, promovido por

²⁴ FREIRE PÉREZ, R. (2017): "La posición del juez ante la mediación: ¿espectador, participante, garante", en SOLETO, H., dir.: Mediación y resolución de conflictos, op. cit., pp. 511 y ss.

²⁵ BOLAÑOS CARTUJO, I. (2008): Hijos alineados y padres alienados. Mediación familiar en rupturas conflictivas, Madrid, pp. 46 y ss.

²⁶ GIMENO, R. y REINA, F.: "Les mediacions en la comunitat: una modalitat d'acció socio-educativa", Revista d'Intervenció Socioeducativa, núm. 8, pp. 78 y ss.

la propia dinámica de la comunicación pacífica y constructiva en el intercambio de los intereses que inicialmente se presentan como contrapuestos²⁷.

Por esa razón, las personas mediadoras, además de partir de una formación superior, precisan de formación específica en mediación, sin detrimento de la enorme importancia que tiene la consolidación de sus habilidades personales en la pacificación de las posiciones subjetivas, en la facilitación del diálogo constructivo y en la propia gestión de los posibles acuerdos centrados en las verdaderas necesidades de las partes inicialmente enfrentadas.

Los conflictos afectan a la capacidad de relación entre personas, o grupos de personas, y es producto de una comunicación deficiente, negativa o violenta entre las partes. Aunque deben considerarse consustanciales con la naturaleza humana su gestión positiva supone resituarlos fuera de la competitividad y la insolidaridad, para convertirlos en causa de transformación a mejoría de bienestar como respuesta creativa y decidida de consuno.

Se constata que la mediación reduce la tensión emocional y la confrontación en las relaciones familiares, favorece la autoestima y el ejercicio positivo de los derechos en un clima de cooperación y respeto mutuo, restablece y refuerza la comunicación entre las personas implicadas, lo que supone una salvaguarda de la relación, no solo de presente, sino también en clave de futuro²⁸.

La mediación reduce la tensión emocional y la confrontación en las relaciones familiares.

Los acuerdos asumidos por las personas encargadas de cumplirlos presentan, de manera innegable, un alto grado de cumplimiento correcto derivado del propio consenso, al contrario de lo que ocurre con las decisiones acordadas por una autoridad ajena a las partes. Si esta evidencia se ha constatado entre el (in)cumplimiento de las sentencias judiciales y la eficacia de los acuerdos derivados de la mediación, la misma consideración debemos dar a los pactos a los que se ha llegado sin la participación de las personas menores de edad involucradas en su efectividad y aquellos que se han seguido contando con su comprensión, su opinión y su asimilación consensuada²⁹.

Precisamente la eficacia ejecutiva de los acuerdos recogidos en el acta por la que se pone fin a la mediación, mediante su protocolización notarial, otorga una fuerza vinculante y una categoría, equivalente a la sentencia o al laudo arbitral firmes, que le confiere un destacado valor jurídico, que debe ser destacado, especialmente en los casos en los que se contengan obligaciones de posible prestación por vía ejecutiva, sin detrimento de la comprobación de las garantías legales y de la consideración del principio del interés superior de la infancia por parte del fedatario público encargado de dotarle de tal naturaleza ejecutiva.

Especialmente en el caso de que la mediación haya sido indicada o se haya provocado por derivación de un órgano judicial, el acuerdo o la falta del mismo deberá comunicarse, mediante la correspondiente acta, al juzgado o tribunal desde el que se produjo tal derivación³⁰.

En este contexto, incluso se presenta la utilidad de la mediación en la coordinación de parentalidad, en sede de postconflicto, o de relación cotidiana de falta de habilidades parentales o capacidad de entendimiento en las relaciones de potestad, en la que no pueden quedar fuera todos los protagonistas de la relación, pueden quedar fuera todos los protagonistas de la relación, debiéndose gestionar por y con los hijos, si por sus condiciones de madurez, pueden ser partícipes³¹.

²⁷EXPÓSITO JIMÉNEZ, F. (2017): "Técnicas de mediación y habilidades sociales y comunicativas", en OROZCO PARDO, G. y MONEREO PÉREZ, J. L.: Tratado de mediación en la resolución de conflictos, op. cit., pp. 153 y ss.

²⁸FRIED SCHNITMAN, D. y SCHNITMAN, J., comp. (2000): Resolución de conflictos. Nuevos diseños, nuevos contextos, Barcelona, pp. 17 y ss.

²⁹ZAFRA ESPINOSA DE LOS MONTEROS, R. (2017): "La mediación: el acuerdo y su ejecución", en SOLETO, H., dir.: Mediación y resolución de conflictos, op. cit., pp. 387 y ss.

³⁰SOLETO MUÑOZ, H. (2017): "El procedimiento de mediación", *Ibíd.*, pp. 310 y ss.

³¹CAPDEVILA BROPHY, C. (2016): "La coordinación de coparentalidad. Una intervención especializada para familias en situación de alta conflictividad crónica post-ruptura de pareja", *Anuario de Psicología*, núm. 46, pp. 41 y ss.

La mediación incentiva soluciones imaginativas de acuerdo con el contexto personal, por encima de las consecuencias rígidas de la norma, como la mejor forma de hacer justicia, al vehicularse al servicio del bienestar de las personas a partir de sus propias decisiones y en su margen de libertad.

3. Conclusiones: perspectivas de futuro

Si paulatinamente se está potenciando la mediación, como una vía idónea de canalizar la gestión de los conflictos interpersonales, desde la propia administración de justicia, su consolidación será segura si se experimenta un cambio de cultura jurídica, superador del enfrentamiento y de la litigación, que se dirija al entendimiento seguido a partir del diálogo constructivo y la comunicación pacífica.

La primacía y el respeto al principio del interés superior de las personas menores de edad requiere de una consideración que va más allá del acuerdo, puesto que precisa que las personas mediadoras deban estar atentas al cumplimiento de su derecho a ser oídas, siempre que resulte posible, contando con su participación directa y activa³².

Una formación en habilidades mediadoras es una inversión en ciudadanía, en actitudes de respeto, a través de decisiones responsables, autogestionadas y viables, que eviten una litigiosidad innecesaria, asegurando el cumplimiento posterior de los acuerdos, preservando una relación posterior adecuada.

Se requiere, por tanto, una preparación técnica de la persona mediadora, potenciando la especialización y la formación en técnicas de mediación aplicables a las personas menores de edad.

**La mediación, en definitiva,
introduce estrategias
de equilibrio y reequilibrio de poder
entre los verdaderos
protagonistas del conflicto.**

**El día que superemos
la “mediación intrajudicial”
que sigue promoviéndose
en los casos en que pueda
ser factible una derivación
a mediación por la
autoridad judicial...**

**...se habrá
conseguido
el triunfo,
en clave
de justicia**

El día que superemos la “mediación intrajudicial” que sigue promoviéndose en los casos en que pueda ser factible una derivación a mediación por la autoridad judicial, por los procesos judiciales residuales, provocados por ser casos de mediación inidónea, se habrá conseguido el triunfo, en clave de justicia. Lo tradicional que sigue imperando, el litigio, debería ser lo alternativo, en todo aquello que no sea posible llegar a prevenirse o resolverse de manera natural, a través de la convivencia pacífica y la comunicación constructiva.

Es cuestión de tiempo, educación, respeto y convicción. Mientras tanto, la mediación tiene un largo camino por seguir, y hacerlo desde una mirada de infancia y adolescencia, presagia mejores contextos sociales, de paz ansiada pero aún no conquistada, que el actual.

³² BAIXAULI GALLEGU, E. (2005): “Mediación comunitaria con menores”, en ROMERO NAVARRO, F., coord.: La mediación, una visión plural: diversos campos de aplicación, Las Palmas de Gran Canaria, pp. 382 y ss.

³³ FUNES LAPONNI, S. (2017): “Comunicación, emociones y poder”, en SOLETO, H., dir.: Mediación y resolución de conflictos, op. cit., pp. 223 y ss.

Es cuestión de tiempo, educación, respeto y convicción.

Fabra, l'ordenador i el constructor de la llengua

Maria Fradera
CNL L'Heura

Fabra, “el seny ordenador de la llengua catalana”. D’aquesta manera se l’ha anomenat i així se l’ha conegut popularment. “Seny ordenador”, perquè va posar ordre al caos en què es trobava la llengua catalana. Coneixem d’ell, sobretot, les obres codificadores, especialment el *Gran diccionari de la llengua catalana* (1932), la *Gramàtica de la llengua catalana* (1918) i la *Gramàtica catalana* (1956), “la pòstuma”.

En aquest article, no obstant això, no volem referir-nos a la seva obra codificadora, sinó al marc teòric que va envoltar aquesta obra cabdal i com Fabra va ser un lingüista preocupat *avant la lettre* pel vessant social de la llengua i la construcció d’una cultura nacional, mitjançant la codificació i l’establiment d’una llengua literària, usant terminologia fabriana.

Per demostrar la solidesa dels objectius lingüístics i socials de Fabra i dels seus, diguem-ne, principis, hem fet una cerca entre les *Converses filològiques*, publicades entre 1919 i 1946 en diverses publicacions. Les *Converses filològiques* són un seguit d’articles que Fabra publicava a la premsa, que li servien per explicar les decisions tècniques lingüístiques que es prenen des de la Secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans i també per a fer públics els seus objectius.

També hem tingut en compte les aportacions fabrianes en relació amb la seva idea de *llengua literària*, en articles, conferències i prefacs d’obres.

Fabra es pregunta “quina relació ha de guardar la futura llengua literària amb la llengua parlada...”

Abans que res aclarim el concepte de *llengua literària* per Fabra. El 1907 a *Sobre diferents problemes pendents en l’actual català literari* (1907), Fabra es pregunta “quina relació ha de guardar la futura llengua literària amb la llengua parlada. ¿Hem de rebutjar en absolut els canvis que ha experimentat la llengua, els quals han romput la unitat aconseguida un dia, —o recolzar el català literari sobre la llengua parlada, purificant-la, refinant-la, però evitant tots aquells retocs que la poguessin encarcerar? ¿Hem d’admetre, com ha estat proposat diferents cops, l’existència de dues llengües impenetrables, —una llengua purament literària, arcaica, immobilitzada, i una llengua familiar, vulgar, condemnada a una perpetua degradació— o rebutjar una tal dualitat i voler les dues llengües tan acostades que la parlada pugui infondre tota la seva vida a la literària i pugui, en canvi, anar assimilant-se tots els perfeccionaments i refinaments introduïts en aquesta?”¹

¹ Fabra, Pompeu (1907). *Sobre diferents problemes pendents en l’actual català literari*: <http://ocpf.iec.cat/obres/19temes07.pdf>. Pàg. 20.

**A Fabra,
se l'ha conegut
popularment com a
"Seny ordenador" perquè
va posar ordre al caos
en què es trobava
la llengua catalana.**

Aquest dilema respon als dos corrents que hi havia en el món cultural barceloní de finals del segle XIX respecte de la llengua i que es trobaven enfrontats: els partidaris del català *acadèmic* i els partidaris d'*el català que ara es parla*. De fons el que els diferenciava era una posició ideològica. Els primers consideraven que el català era cosa d'unes minories i per a usos molt limitats, i en propugnaven una ortografia més arcaica; els segons, els partidaris d'*el català que ara es parla*, volien fer del català una llengua moderna, útil per a tots els àmbits lingüístics i a l'abast de tothom; per tant, un vehicle per a la comunicació de base popular amb una ortografia moderna, més acostada al català real. Un exemple molt clar n'és el manteniment per part dels primers de les formes de l'article *lo, los*; mentre que els segons propugnaven l'ús modern: *el, els*. Evidentment Fabra formava part d'aquest segon corrent.

Era partidari de fer del català una llengua moderna, útil per a tots els àmbits lingüístics i a l'abast de tothom; per tant, un vehicle per a la comunicació de base popular amb una ortografia moderna, més acostada al català real.

Tornant a la pregunta que Fabra es plantejava el 1907, reprendrem el fil en la segona solució que ell mateix proposa: "Si un hom accepta la segona solució, llavors totes les qüestions ressorgeixen difícilíssimes de resoldre, àdhuc adoptant unànimement el criteri d'acostar-nos tot el que puguem a la llengua antiga; puix que, en cada cas, fins en aquells en què la superioritat de la solució arcaica sigui indiscutible, ens caldrà sospesar les probabilitats de fer-la reviure. I, altrament ¿com aconseguir llavors que la llengua literària no traeixi les varietats dialectals de la llengua parlada? Perquè, no adoptant-se la llengua antiga, solament hi hauria un mitjà d'aconseguir-ho : l'adopció d'un dels dialectes actuals com a basa de la futura llengua literària, dialecte que no podria ésser altre que el de la capital; i es clar que mentre hi hagi molts que creguin que el llenguatge de Barcelona es el català pitjor de tots, no cal esperar que ens decidim a donar-li una preferència, a la qual, per altra part, ell sol pot aspirar."

"[...] i és de creure, venint temps favorables a la nacionalitat catalana, que aquestes divergències [entre dialectes] anirien atenuant-se, i una compenetració s'aniria operant entre la llengua literària i el llenguatge de la capital [...] deslliurat de castellanismes, influenciat per tots els altres parlars catalans, enriquit, refinat: el futur parlar de la futura capital de *Catalònia*!"²

² Ibíd. Pàg. 21.

Fabra prenia de base, doncs, el dialecte barceloní a partir del qual construir una *llengua literària* amb incorporacions d'altres dialectes i de formes antigues. En la codificació ortogràfica va tenir en compte que no entrés en contradicció amb els diferents parlars.

“L'ideari fabrià apunta inequívocament vers l'objectiu d'aconseguir per a la llengua la mateixa categoria que la revestida a un nivell global per una Catalunya progressivament entesa i sentida com a nació, i a evidenciar com per a la plena realització d'aquesta és alhora imprescindible la de la llengua.”³

Pompeu Fabra es planteja, com a lingüista, construir una llengua nacional útil per a tots els àmbits moderna i avançada. La seva feina sobre la llengua, però, és científica, partint de l'observació empírica, analitzant-ne l'evolució i planificant-ne el futur.

El 1915, en el discurs inaugural dels Jocs Florals, a Lleida, Fabra fa tota una declaració de principis sobre l'actitud que cal prendre i l'actitud que cal evitar davant els canvis, lingüístics en especial: “Quan ara, després de més de mig segle de renaixença literària, es tracta d'eleva el català a la categoria que li pertoca dins Catalunya, i la majoria dels catalans acullen amb entusiasme l'aparició de les normes ortogràfiques de l'Institut, que constitueixen segurament un gran pas en l'obra de fixació i nacionalització de la nostra llengua, els sobrevivents d'aquelles generacions indisciplinades s'alcen contra les normes no perquè siguin aquestes o aquelles, sinó simplement perquè són unes normes, declarant que ells no volen la unificació ortogràfica i no estan disposats a fer cap esforç per arribar-hi. [...] I quan es veuran palpablement els resultats de l'esperit de disciplina i de la col·laboració dels filòlegs, llavors és de creure que minvarà o cessarà del tot l'animadversió dels vells envers la tasca de les generacions noves, desmentint als qui creuen que aquesta animadversió és deguda al greu que els sap de sentir-se sobrepujats pels joves. [...] Tots ens hem de resignar a veure'ns sobrepujats pels que ens vindran darrere. Els progressos d'avui venen a sumar-se als d'ahir, com els de demà vindran a sumar-se als d'avui: no vulguem que l'obra de redreçament es deturi en el punt on ha arribat pels nostres esforços; ans desitgem que continuï ininterrompuda fins a veure's la nostra benvolguda parla completament refeta, retrobat el seu tresor lèxic, retrobades la seva prosòdia i la seva sintaxi, foragitats del tot els castellanismes que la desapareixen i rebaixen.”⁴

“Sobrepujats pels que ens vindran darrere”. Aquesta expressió dibuixa el caràcter progressista i científic de Pompeu Fabra, del qui emprèn una tasca pensant en el futur i que espera que els qui el seguiran continuaran treballant-hi i la duren encara més enllà en el temps.

**Pompeu Fabra
es planteja, com a
lingüista, construir una
llengua nacional útil per
a tots els àmbits moderna
i avançada.**

“L'ideal que perseguim no és la resurrecció d'una llengua medieval, sinó formar la llengua moderna que fora sortida de la nostra llengua antiga sense els llargs segles de decadència literària i de supeditació a una llengua forastera.”

³ LAMUELA, Xavier; MURGADES, Josep (1984). *Teoria de la llengua literària segons Fabra*. Barcelona: Quaderns Crema. Pàg. 33

⁴ Fabra, Pompeu (1915). *Literats i gramàtics*: Discurs presidencial llegit als Jocs Florals, Lleida: <http://ocpf.iec.cat/obres/42textos.pdf>. Pàg. 176, 177.

En aquest sentit, Fabra, sense saber-ho, treballa en sintonia amb els lingüistes del Cercle de Praga, arran de les similituds del context històric i lingüístic: Catalunya s'afirmava autòmicament; Txecoslovàquia, acabava d'independitzar-se dels Habsburgs després de la 1a Guerra Mundial; dues nacions que lluitaven per fer-se un espai, també cultural i lingüístic, terreny en què els calia marcar les diferències amb les llengües germanes veïnes. A més, Fabra té amb els praguencs molts punts en comú: defineixen la llengua literària en consonància amb els objectius que ha d'acomplir, no com un corpus estàtic. La llengua literària esdevé una *creació* intel·lectual, artificiosa fins i tot, creada per a una necessitat molt evident i per a un objectiu molt clar: "*L'ideal que perseguim no és la resurrecció d'una llengua medieval, sinó formar la llengua moderna que fora sortida de la nostra llengua antiga sense els llargs segles de decadència literària i de supeditació a una llengua forastera.*"⁵

Ginebra, afirma que "es tracta d'un procés artificial. Ara: això vol dir adonar-se també que han estat i són artificials i intencionats tots els processos d'estandardització de les modernes llengües europees de cultura especialment tots els que han conduït a la implantació de les anomenades llengües nacionals."⁶

I encara, Fabra: "A tot arreu del món, quan en un domini lingüístic s'ha produït una literatura, veiem formar-s'hi, i regnar per damunt de la llengua parlada multiforme, una llengua literària filla d'un llarg i acurat treball de selecció i de fixació".⁷

Fabra, en una conferència que va donar a l'Ateneu Barcelonès en la inauguració del curs 1924-1925, detallava tot el que havia calgut fer per aconseguir l'objectiu de la creació d'una llengua literària: "examinar un per un tots els mots, les significacions de cada mot, totes les construccions i frases fetes de la llengua actual, a fi de descobrir-ne tots els castellanismes i incorreccions; estudiar pregonament la llengua antiga i els parlars hodierns, que ens havien de furnir els mitjans de remeiar-los; i mirar de relligar la llengua actual amb la llengua antiga, no oblidant mai, però, que "no tractàvem de ressuscitar una llengua medieval, sinó de formar la llengua moderna que fora sortida de la nostra llengua antiga sense els llargs segles de decadència literària i de supeditació a una llengua forastera" i reconeixia els avenços que per a aquest fi s'havien fet:

"Avui constatem en la llengua parlada tota mena de mots i girs introduïts un dia artificialment en la llengua escrita, els quals han penetrat talment en aquella que ningú no diria que trenta anys endarrere hi eren completament desconeguts. Sabem, doncs, per una llarga experiència, que el llenguatge parlat està lluny d'ésser impermeable als progressos de la llengua literària; i, si veiem la seva aptitud a acceptar els milloraments introduïts en aquesta mantenir-se cada dia més forta, bé havem d'esperar que la mateixa sort que han tingut les innovacions pretèrites tindran les actuals i les que vagi imposant la descoberta de noves defectuositats i castellanismes, almenys en la mesura indispensable perquè no es produeixi, entre el llenguatge escrit i el parlat, una separació que ultrapassi la que sempre existeix entre ambdós llenguatges a tot arreu on s'ha produït una llengua literària."⁸

En aquest mateix discurs, Pompeu Fabra repassa la feina duta a terme fins llavors, esmenta Enric Prat de la Riba, president de la Mancomunitat de Catalunya i fundador de l'Institut d'Estudis Catalans, sense el qual, i sense la Secció Filològica tota aquesta feina ingent no s'hauria pogut dur a terme. Era una feina que necessitava jornades plenes, no pas d'aficionats que hi treballassin en hores de lleure.

I relata la feina que en aquell moment s'està fent de confecció del Diccionari:

"El català i l'espanyol, com a provinents que són d'una mateixa llengua, presenten un gran nombre de mots que tenen un origen comú, i és un fet prou freqüent que dos mots, català l'un i espanyol l'altre, prolongaments ambdós d'un mateix mot llatí, no tenen la mateixa significació o les mateixes significacions: basta comparar *muller* i *mujer*, *dona* i *dueña*, *taula* i *tabla*, *aguller* i *agujero*".

⁵ Fabra, Pompeu (1918). *La llengua nacional. Filòlegs i poetes*. Discurs presidencial llegit en els Jocs Florals, Mataró: <http://ocpf.iec.cat/obres/42textos.pdf>. Pàg. 184.

⁶ GINEBRA, Jordi (2007). "El Fabra que vindrà. Encara més sobre els fonaments ideològics de la reforma fabriana", dins *Entorn i vigència de l'obra de Fabra. Actes del II Col·loqui Internacional "La lingüística de Pompeu Fabra"*. Valls: Cossetània Edicions. Pàg. 53.

⁷ Fabra, Pompeu (1918). *La llengua nacional. Filòlegs i poetes*. Discurs presidencial llegit en els Jocs Florals, Mataró: <http://ocpf.iec.cat/obres/42textos.pdf>. Pàg. 185.

⁸ Fabra, Pompeu (1924). *L'obra de depuració del català*. Discurs inaugural del curs acadèmic 1924-1925. Ateneu Barcelonès. Barcelona: <http://ocpf.iec.cat/obres/42textos.pdf>. Pàg. 209.

En els parlars rurals i en la llengua antiga trobem un gran nombre de derivats que la llengua escrita moderna desconeix. Acollim-los curosament, i no sols enriqueirem el lèxic amb els mots que hi aportarem, sinó amb aquells a què els sufixos vigoritzats puguin donar naixença.”

I hi afegeix a aquests exemples lèxics, d'altres de sintaxi:

“Així veiem recular *ésser* davant de *estar* en aquells casos en què l'espanyol diu *estar* en lloc de *ser*: en català *estar en un indret* vol dir *fer-hi estada, viure-hi*; avui ja comença a usar-se significant *trobar-s'hi* accidentalment, *com quan es diu Les meves germanes estaven al concert*. [...] Però potser el castellanisme sintàctic més greu ha estat la destrucció del nostre sistema de mots conjuntius, que ha estat reemplaçat completament pel sistema espanyol. Totes les locucions conjuntives de l'espanyol han estat adoptades pel català, emmenant la desaparició d'innombrables locucions catalanes.”⁹

Fins aquí hem vist com Fabra va sustentar la seva idea de *llengua literària* i com es va pronunciar sobre el seu objectiu de crear una *llengua estàndard*, en terminologia actual; una llengua moderna, que com les altres llengües de cultura europea fos útil per a tots els àmbits de la vida.

En la introducció d'aquest article hem fet referència a les *Converses filològiques*, els articles que sota aquest títol Fabra va publicar dels del 1919 fins al 1945 (amb algunes interrupcions). En les *Converses* Fabra tractava la llengua des de tots els prismes i explicava les solucions que des de la Secció Filològica havien pres per a casos conflictius tant de lèxic, com d'ortografia, sintaxi o morfologia i també en algunes *Converses* Fabra feia referència a novetats editorials, a autors literaris i a tota mena de qüestions relacionades amb la llengua i el país. Fabra era un comunicador, entès en termes actuals. A través dels seus articles desenvolupava la seva funció més social, imprescindible per a la tasca que tenia encomanada.

A continuació en detallem alguns exemples que tracten temes diferents i són també d'èpoques diferents:

En la *Conversa* 24, del 12 de desembre del 1919, Fabra hi parla de la creació de mots nous per *remeiar* (aquest és un verb que fa servir sovint) els castellanismes. Suggereix que no sempre cal recórrer als arcaismes i marca altres camins: la incorporació de dialectalismes, l'actualització de llatinismes i la creació de mots nous mitjançant la derivació, “procediment que té sobretot l'avantatge que un derivat ben fet és immediatament comprès per tothom.”

“En el dialecte central la majoria dels sufixos de derivació eren com petrificats, incapaços de donar naixença a noves formacions. Comptant, per exemple, amb un nombre reduïdíssim d'adjectius formats amb el sufix *ívol*, aquests difícilment podien servir de model per a la formació de nous adjectius en *ívol*; però Verdaguer introduí en la llengua literària una munió d'aquells adjectius, i *ívol* pogué així esdevenir un sufix productiu, i fou possible la creació de nous adjectius terminats en *ívol*. En els parlars rurals i en la llengua antiga trobem un gran nombre de derivats que la llengua escrita moderna desconeix. Acollim-los curosament, i no sols enriqueirem el lèxic amb els mots que hi aportarem, sinó amb aquells a què els sufixos vigoritzats puguin donar naixença.”¹⁰

En la *Conversa* 41, del 31 de desembre de 1919, Fabra hi parla de sintaxi i ho fa tractant un tema de qual avui encara parlem: les construccions de relatiu. En el primer paràgraf d'aquesta conversa, Fabra fa gal·la de la seva capacitat didàctica i explica en què consisteixen les oracions de relatius amb exemples ben entenedors:

⁹ Ibíd. Pàg. 204.

¹⁰ FABRA, Pompeu. *Converses Filològiques*, 24, de 12/12/1919: <http://ocpf.iec.cat/obres/39converses.pdf>, pàg. 27.

“En els parlars rurals i en la llengua antiga trobem un gran nombre de derivats que la llengua escrita moderna desconeix. Acol·lim-los curosament, i no sols enriqueirem el lèxic amb els mots que hi aportarem, sinó amb aquells a què els sufixos vigoritzats puguin donar naixença.”

“El relatiu és un mot que, tot servint per a unir l’oració de relatiu amb l’oració principal, és al mateix temps un dels membres de l’oració de relatiu. En *Jo no tenia el llibre que em demanaven*, el terme conjuntiu *que* és completament directe dins l’oració *que em demanaven*. En *No havia estat encara mai al teatre on ahir ens vàrem trobar*, el terme conjuntiu *on* és una determinació de lloc dins l’oració *on ahir ens vàrem trobar*.”

A continuació exposa l’error que es produeix en la producció d’aquestes oracions, la duplicació d’un element de l’oració, en forma de pronom relatiu i en forma de pronom feble:

“Quan el relatiu expressa un complement o una determinació circumstantial, s’esdevé a vegades que tornem a expressar aquest complement o aquesta determinació mitjançant un pronom feble adjuntat al verb. Ex.: *Era aquella una solució que ells, ja en articles, ja en conferències, l’havien combatuda moltes vegades*. En aquest exemple, el complement directe de combatuda és expressat dues vegades, primerament pel relatiu *que* i després pel pronom feble *la*. Aquest pleonasma és sobretot freqüent amb els adverbis pronominals *hi* i *en*: *Un cafè de la Rambla on ens hi trobàvem sovint; Aquella font, d’on tot l’any en rajava una aigua abundosa...*”

“La distinció de registres es defineix principalment a partir del concepte de formalitat (registres formals/informals), que es basa en el tipus de relació que el discurs estableix entre els interlocutors o els rols socials que hi assumeixen.”

Comenta l’error i diu: “Aquesta repetició d’un dels membres de l’oració, expressat primerament pel relatiu i després per un pronom feble adjuntat al verb, constitueix una incorrecció *sols tolerable en l’estil familiar*.” Aquesta cursiva és meua i tot seguit hi tornarem. Fabra acaba la conversa proveint una solució: “En els tres exemples citats ens cal, doncs, suprimir el pronom feble adjuntat al verb i dir: *Era aquella una solució que ells, ja en articles, ja en conferències, havien combatut moltes vegades; Un cafè de la Rambla on ens trobàvem sovint; Aquella font, d’on tot l’any rajava una aigua abundosa...*”¹¹

I volia tornar sobre l’expressió *sols tolerable en l’estil familiar*. Aquesta expressió enllaça el tarannà de Fabra amb el tarannà de la *Gramàtica de la llengua catalana*, de l’Institut d’Estudis Catalans (2016), quan en la introducció explica:

“La gradació de formalitat, per tant, és un continuïum entre la màxima i la mínima formalitat, però a efectes explicatius es presenta com una escala en el *quadre II*, que proporciona els indicatius més usats aplicats en la redacció d’aquesta gramàtica.”¹²

En el quadre II expressa en termes de l’IEC mateix:

¹¹ Fabra, Pompeu. *Converses Filològiques*, 41, de 31/12/1919: <http://ocpf.iec.cat/obres/39converses.pdf>, pàg. 44.

¹² *Gramàtica de la llengua catalana* (2016). Institut d’Estudis Catalans: Barcelona. Pàg. XXVI

“La distinció de registres es defineix principalment a partir del concepte de formalitat (registres formals/informals), que es basa en el tipus de relació que el discurs estableix entre els interlocutors o els rols socials que hi assumeixen. Aquesta relació ve determinada pel distanciament o la familiaritat que es manifesten els interlocutors, pel fet que el discurs pertanyi a l'esfera pública o privada, que estigui sotmès a unes determinades convencions socials o protocol·làries, etc., i es reflecteix en aspectes com el grau d'elaboració i control del llenguatge o l'adopció d'unes marques característiques de cada registre.”¹³

Em sembla rellevant fer aquesta connexió, per dos motius. El primer, ja apuntat anteriorment, perquè denota un tarannà, una manera de fer; i, el segon, perquè estableix un plantejament ideològic: fer del català una llengua útil per a tots els àmbits i en totes les situacions i prendre de punt de partida *el català que ara es parla*, fent servir terminologia fabriana.

Avancem en el temps i en la conversa 373 del 19 de juny de 1923, Pompeu Fabra descriu l'estat de la qüestió de la normativització, en senyala els punts forts i els punts febles:

“S'ha avançat molt en l'obra de fixació de la llengua literària. Tenim l'ortografia fixada, la qual, malgrat les propagandes del curt nombre dels seus adversaris, és acceptada per la immensa majoria dels que escriuen en català. Tenim també la morfologia ben a prop d'assolir una fixació completa. Cada dia fa nous avançaments la fixació del lèxic. Resta més endarrerida la de la sintaxi. Però fins dins aquesta part tan delicada de la gramàtica, en què l'obra de depuració topa amb resistències difícilíssimes de vèncer, s'ha avançat molt, i avui poden donar-se ja una sèrie de regles ben fonamentades, que cap bon escriptor hauria de deixar d'acceptar i seguir rigorosament.”

A continuació podríem dir que toca el crostó:

“Fins ara, però, en la majoria de les qüestions sintàctiques, els gramàtics es limiten a assenyalar la solució bona sense imposar-la; deixen a l'albir de l'escriptor d'emprar aquesta solució o la corrent, jutjada defectuosa, però que no gosen proscriure. Però, en molts casos ja seria potser hora de convertir les innovacions facultatives en obligatòries. No seria ja hora, per exemple, de declarar del tot inadmissible l'ús de les preposicions febles davant la conjunció *que*, o bé de prescriure l'ús obligatori de la preposició de davant un infinitiu usat com a subjecte d'un verb en el cas de precedir aquest a aquell?”¹⁴

Notem que en la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016), aquests dos darrers casos que Fabra ja reclamava com a obligatoris, en matisa aquesta obligatorietat:

“Les subordinades substantives en funció de subjecte o de complement directe no presenten, en general, cap element que les enllaci amb l'oració principal (*No va ser possible localitzar-la en tota la tarda; Necessita parlar amb tu*), però en cers casos admeten la preposició de com a element d'enllaç (*En aquesta sala no és permès de fumar*).”¹⁵

**El seu rigor com a filòleg;
la seva capacitat científica
d'analitzar els fenòmens
lingüístics no el van allunyar
mai de la realitat,
però tampoc li van fer perdre
mai l'objectiu final de
la seva obra: dotar el país d'una
llengua moderna, àgil i útil
per a totes les necessitats
de la vida.**

¹³ *Gramàtica de la llengua catalana* (2016). Publicació de l'Oficina de Gramàtica.

https://www.iec.cat/llengua/documents/GIEC-Presentaci%C3%B3_MostraDeNovetats.pdf

¹⁴ Fabra, Pompeu. *Converses Filològiques*, 373, de 19/06/1923: <http://ocpf.iec.cat/obres/39converses.pdf>, pàg. 323

¹⁵ *Gramàtica de la llengua catalana* (2016). Institut d'Estudis Catalans: Barcelona. \$26.5

I pel que fa a la *caiguda* de la preposició, en terminologia de la *Gramàtica* de l'IEC, elisió, diu: "Amb tot, també es pot donar el contacte de la preposició de i la conjunció que en registres informals i estils pròxims a la llengua espontània."¹⁶

El contrast entre la proposta de Fabra de 1923 i la redacció de la *Gramàtica*, el 2016, demostra com l'ús de la llengua segueix els seus camins, òbviament marcats pel context (i en el cas de la llengua catalana, especialment rellevants), i la tasca dels gramàtics s'adequa forçosament a cada moment.

Fabra, dèiem en començar aquest article, havia estat un lingüista preocupat *avant la lettre* pel vessant social de la llengua. El seu rigor com a filòleg; la seva capacitat científica d'analitzar els fenòmens lingüístics no el van allunyar mai de la realitat, però tampoc li van fer perdre mai l'objectiu final de la seva obra: dotar el país d'una llengua moderna, àgil i útil per a totes les necessitats de la vida. Fabra va ser el primer *normalitzador* de la llengua catalana, molts anys abans que la normalització lingüística fos una realitat entre nosaltres.

¹⁶ Ibíd. §26.4.1.1a.

Bibliografia

Fabra, Pompeu. *Converses Filològiques*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: <http://ocpf.iec.cat/obres/39converses.pdf>.

Fabra, Pompeu (1907). *Sobre diferents problemes pendents en l'actual català literari*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: <http://ocpf.iec.cat/obres/19temes07.pdf>.

Fabra, Pompeu (1915). *Literats i gramàtics: Discurs presidencial llegit als Jocs Florals, Lleida*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <http://ocpf.iec.cat/obres/42textos.pdf>.

Fabra, Pompeu (1918). *La llengua nacional. Filòlegs i poetes*. Discurs presidencial llegit en els Jocs Florals, Mataró. Barcelona: Institut d'Estudis catalans. <http://ocpf.iec.cat/obres/42textos.pdf>.

Fabra, Pompeu (1924). *L'obra de depuració del català*. Discurs inaugural del curs acadèmic 1924-1925. Ateneu Barcelonès. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <http://ocpf.iec.cat/obres/42textos.pdf>.

Fabra, Pompeu (1980). *La llengua catalana i la seva normalització*, a cura de Francesc Vallverdú. Barcelona: Edicions 62.

Ginebra, Jordi (2007). "El Fabra que vindrà. Encara més sobre els fonaments ideològics de la reforma fabriana", dins *Entorn i vigència de l'obra de Fabra. Actes del II Col·loquio Internacional "La lingüística de Pompeu Fabra"*. Valls: Cossetània Edicions.

Gramàtica de la llengua catalana (2016). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Lamuela, Xavier; Murgades, Josep (1984). *Teoria de la llengua literària segons Fabra*. Barcelona: Quaderns Crema.

SOLÀ, Joan (1987). *L'obra de Pompeu Fabra*. Barcelona: Editorial Teide.

Garantint el futur:

les aliances territorials com a eix estratègic de la Fundació Hospital de l'Esperit Sant (FHES)

Dr. Vicenç Perelló.
gerent HES

Fa trenta anys els representants i experts dels sistemes de salut del món occidental miraven amb interès les reformes que el govern britànic havia introduït en el NHS (*National Health Service*). El cos de doctrina d'aquestes reformes impregnà els debats respecte als possibles models d'atenció sanitària pública i influí en les transformacions que abordarien un conjunt de països. La Llei d'ordenació sanitària de Catalunya (LOSC) de l'any 1990 i la creació del Servei Català de la Salut l'any 1991 no estan exempts d'aquesta influència. Afortunadament però, els postulats que es mostraren més erronis, entre els quals es trobava l'aplicació de conceptes de lliure mercat, no s'incorporaren a l'estratègia del Servei Català de la Salut, ans el contrari, s'hi afavoriren dinàmiques orientades a potenciar les sinergies entre entitats.

Aquest entorn favorable a la col·laboració va propiciar experiències d'èxit ja des de ben aviat. En repassarem algunes i veurem com, mantenint les personalitats jurídiques diferenciades i prioritzant la innovació pel que fa als aspectes juridicolegals, es poden configurar aliances estratègiques amb resultats esplèndids.

Les aliances assistencials no menyscaben l'autonomia de les institucions, sinó que la reforcen. La FHES està immersa en el Pla estratègic 2017-2021, un projecte de futur que s'estructura al voltant de **cinc àmbits**.

La FHES està immersa en el Pla estratègic 2017-2021, un projecte de futur que s'estructura al voltant de cinc àmbits.

Cinc àmbits

Les aliances estratègiques

Els professionals

Els usuaris

La identitat de la institució

El Pla de salut de Catalunya 2016-2020.

La diversitat com a valor del sistema sanitari català

La diversitat de proveïdors és un dels trets representatius del sistema sanitari català i un dels seus punts forts. El model sanitari públic que hi ha a Catalunya compta amb una majoria de centres de titularitat pública, amb diverses fórmules de gestió (empreses públiques, consorcis, societats anònimes municipals, etc.), però també amb centres de titularitat no pública, com la Fundació Hospital de l'Esperit Sant. Tots aquests proveïdors heterogenis estan dins del SISCAT (sistema sanitari integral d'utilització pública de Catalunya) i, com veurem després, han de retre comptes davant el Departament de Salut, no només a títol individual, sinó també com a partícips dels projectes comuns de la xarxa pública.

Tots aquests proveïdors heterogenis estan dins del SISCAT (sistema sanitari integral d'utilització pública de Catalunya) i, com veurem després, han de retre comptes davant el Departament de Salut, no només a títol individual, sinó també en tant que partícips dels projectes comuns de la xarxa pública.

De la complementarietat a la xarxa

El concepte de xarxa, doncs, esdevé absolutament rellevant i ha anat evolucionant a casa nostra en els darrers quaranta anys. La FHES ha estat en primera línia durant aquest recorregut. Una etapa clau es pot situar en el període que va des dels traspassos de les competències en sanitat (1981) a la creació de la XHUP (xarxa hospitalària d'utilització pública) el 1985.

En el moment dels traspassos, els anomenats centres concertats exercien explícitament una funció complementària dels centres de l'INSALUD. El desplegament del Mapa Sanitari l'any 1983 ja és una iniciativa que clarament difumina per bé el rol complementari o subordinat. L'existència d'aquest mapa de centres porta implícita la perdurabilitat en el temps dels equipaments hospitalaris que hi són inclosos. Aquesta garantia de perdurabilitat, ratificada primer amb la XHUP i després amb el SISCAT, és un factor clau per a la consolidació dels hospitals comarcals urbans, ja que facilita que es pugui apostar inequívocament per la cartera pública de serveis.

Col·laborar enfront de competir

La crisi del *National Health Service* (NHS) a final dels anys 80 del segle passat i les iniciatives de la primera ministra britànica d'aleshores, Margaret Thatcher, remogueren els fonaments tant del NHS com dels serveis de salut d'altres països.

Tot i que no és objecte d'aquest article repassar exhaustivament el conjunt d'iniciatives thatcherianes en el món sanitari, ni tampoc el seu impacte en altres països, en el costat positiu de la balança podríem posar-hi la pròpia sacsejada dels sistemes de salut de final dels 80 i principi dels 90 i la introducció de noves dinàmiques adreçades a alguns problemes endèmics, com l'excessiva burocratització. En el costat fosc destacaríem un error de grans dimensions: l'aposta per la **competència entre centres**, que converteix uns hospitals en competidors dels seus veïns.

Aquesta aposta, avalada en el seu moment per agències internacionals, com ara el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional, partia d'un error de càlcul fonamental: l'aplicació de conceptes de lliure mercat en un entorn com és el sistema de salut de finançament públic, on el lliure mercat encaixa malament.

Al Regne Unit, l'obsessió per crear aquest mercat innecessari provocà la deslocalització d'unitats, el tancament de centres catalogats d'ineficients però que donaven un bon servei a la comunitat i un seguit de desgràcies

addicionals. A més, de seguida es va veure que tot el procés era extraordinàriament car. L'any 1996 el mateix Partit Conservador britànic va fer marxa enrere. L'any 1997 els laboristes van prometre acabar amb la *competition* i iniciar una nova era de *partnership* i Tony Blair es convertí en el nou primer ministre.

El fracàs de la *competition* va fer revifar un neologisme creat anys enrere: *coopetition*. Si bé inicialment el mot *coopetition* sorgeix de la suma de *cooperation* i *competition*, el ressorgiment i aplicació en el camp sanitari incorporava un antagonisme específic contra la febre competitiva.

coopetition = *cooperation* + *competition*

Cal dir que només el Regne Unit va ser qui va aplicar al peu de la lletra aquestes polítiques.

La resta de països impulsaren mesures d'eficiència, però la prudència i la constatació del fracàs en l'estat pioner van evitar mals majors.

La falsa seguretat de l'immobilisme

Descartada la *competition* convé deixar clar que l'alternativa no pot ser en cap cas l'immobilisme. L'immobilisme dins de les organitzacions sanitàries comporta, de fet el considerar també competidors els hospitals veïns. En aquest cas, a diferència dels paradigmes thatcherians, no s'espera que el lliure mercat sigui qui atorgui l'avantatge competitiu, sinó que sigui l'Administració qui protegeixi els centres de qualsevol amenaça i els reconegui els drets històrics respecte a una activitat concreta o un territori. En aquest format, que compta encara amb bastants defensors, predomina l'àmbit relacional entre hospital i Administració, i redueix la relació amb els altres centres a la mera coordinació.

La falsa seguretat que dona aquest model s'assemblaria a la que cerquen els nens petits quan, davant un perill, opten per tapar-se els ulls amb les mans.

Es fa necessari assenyalar, que en l'aliança vigent hores d'ara es mantenen les personalitats jurídiques diferenciades

Aliança entre l'Hospital Clínic i l'Hospital Sant Joan de Déu

La relació entre ambdues institucions es va iniciar l'any 1992 amb la creació de la Unitat Integrada de Pediatria i Cirurgia Pediàtrica, i anys després es concretà l'Agrupació Sanitària Sant Joan de Déu-Hospital Clínic, ampliant els àmbits de col·laboració a ginecologia i obstetrícia, neonatologia, cirurgia fetal, nefrologia i transplantament pediàtric, entre altres.

Estem parlant d'una veritable aposta innovadora en el moment del seu inici, que obviava les dificultats inherents a la diferent idiosincràsia de les dues organitzacions implicades.

Es fa necessari assenyalar que, en l'aliança vigent, a hores d'ara es mantenen les personalitats jurídiques diferenciades, i intactes la identitat i l'autonomia de les dues parts, la qual cosa demostra, al nostre parer, que les aliances assistencials poden perfeccionar-se sense necessitat d'incorporar noves persones jurídiques.

CAP Vall d'Hebron o CAP Sant Rafael?

A final dels 90 la densitat d'edificació en els espais dels hospitals de la Vall d'Hebron ja era molt elevada. El CAP Vall d'Hebron s'havia quedat petit i urgia planificar un nou centre amb espai suficient, d'acord amb els requeriments de la reforma de l'atenció primària. A la densitat d'edificació se sumaven les dificultats logístiques de l'entorn, i per moltes anàlisis que es feien no es trobava cap solució mínimament acceptable. La solució, en aquest cas, l'aportaren els veïns de l'immoble contigu, és a dir, les Germanes Hospitalàries de l'Hospital de Sant Rafael.

L'acord final entre l'Institut Català de la Salut i l'Hospital de Sant Rafael va facilitar que en poc temps es pogués disposar d'un edifici adequat per als professionals de l'equip d'atenció primària Vall d'Hebron. Les dues institucions van prioritzar el millor acord, tot fent renúncies respecte a objectius legítims previs. L'Hospital de Sant Rafael va desistir de gestionar els professionals de l'equip d'atenció primària, i l'ICS, per part seva, acceptà la gestió dels mitjans de l'àrea bàsica de salut atribuïda a l'altre aliat.

A vegades, renunciar al tot per obtenir una part pot semblar poc ambiciós, però aquesta és una percepció errònia, tota vegada que és una percepció distorsionada, perquè tenim massa interioritzats els mecanismes del lliure mercat. En aquest cas, la solució era la més idònia per als usuaris, i els actors implicats la van fer factible. Aquest rendiment social no és tan fàcil de mesurar com els rendiments econòmics, però sí que ha d'estar en primer terme en la presa de decisions en el nostre sistema de salut.

Instruments afavoridors. El contracte amb assignació poblacional capitativa

L'any 2005 se signen, en diferents territoris de Catalunya i en el marc d'un projecte pilot de compra de serveis de salut amb assignació sobre una base poblacional, els primers contractes capitatius. Una de les principals novetats d'aquests contractes era que, si bé a una banda es mantenia el Servei Català de la Salut com a comprador de serveis, de l'altra no signaven els centres sanitaris individualment, sinó de forma col·lectiva. Aquest detall aparentment poc rellevant, tota vegada que en paral·lel es continuaven signant els contractes individuals, es demostrà en la pràctica ostensiblement important.

L'any 2005 se signen els primers contractes "capitatius".

Aquesta firma conjunta segellava un compromís que ultrapassava els àmbits clàssics de responsabilitat i assentava les bases de reorientació de les prioritats: els signants ja no eren només responsables exclusius dels usuaris que eren atesos als seus centres, sinó que la responsabilitat, en certa mesura, quedava mancomunada i s'ampliava a tots els usuaris del territori capitatiu.

Òbviament, l'encàrrec del Servei Català de la Salut quedava també explicitat en les clàusules (estimular la creació d'un sistema integrat de serveis de salut dins d'una mateixa àrea geogràfica mitjançant la constitució d'aliances entre les entitats proveïdores, afavorir l'equitat d'accés de la població als serveis de salut, accions conjuntes destinades a potenciar les sinergies entre els diferents centres i la seva capacitat resolutiva, etc.), però és aquesta signatura conjunta la principal innovació.

Aliança Osona, la Garrotxa i el Ripollès

El mes d'abril de l'any 2009, s'inaugurà una infraestructura llargament esperada: la connexió per carretera entre Osona i la Garrotxa. Aquesta millora de les comunicacions va motivar, un any després, la signatura d'una aliança estratègica entre el Consorci Hospitalari de Vic, la Fundació Privada Hospital Sant Jaume d'Olot i la Fundació Privada Hospital de Campdevànol, un acord que tenia com a objectiu desenvolupar projectes de gestió compartida per millorar serveis, potenciar l'activitat en xarxa, buscar la màxima eficiència dels centres i facilitar l'accessibilitat al sistema dels ciutadans de la Garrotxa, Osona i el Ripollès.

Aquest acord, totalment vigent, ha permès portar a terme iniciatives compartides de diversa índole en àmbits com el manteniment compartit, la gestió de persones, la formació continuada o la logística integral. L'aliança, tanmateix, no ha afectat per a res la personalitat jurídica i les línies d'activitat pròpies de cadascuna de les institucions.

Si en el cas de l'aliança entre els hospitals Vall d'Hebron i Sant Rafael vèiem que davant de la dificultat per executar una infraestructura es feia de la necessitat virtut, en aquest cas, es pot apreciar com la presència d'una nova infraestructura no relacionada directament amb el món sanitari, **com és una carretera, actua d'enzim catalitzador d'una nova aliança assistencial.**

La FHES: passat present i futur de les aliances

Si bé, com ja hem vist, a mitjan anys 80 l'aposta de l'Administració catalana per una xarxa d'utilització pública amb un paper rellevant dels hospitals comarcals urbans era inequívoca, no és menys cert que el model organitzatiu heretat amb els traspassos comportava algunes distorsions. Així, l'oferta d'atenció especialitzada dels anomenats CAPII, centres amb especialistes d'atenció primària, coexistia amb l'oferta dels hospitals. Quedava clar que s'havia d'impulsar un nou model territorial de referència que mirés més enllà d'aquesta coexistència i tendís a evitar duplicitats i circuits de poc valor afegit. Cal reconèixer que la implantació d'aquest nou model s'ha allargat més del previst.

L'Hospital de l'Esperit Sant va ser l'últim de Catalunya a iniciar el procés d'integració de les especialitats d'atenció primària. Tot i existir un pla director d'integració específic validat l'any 1996, no va ser fins deu anys després, l'any 2006, que començà a executar-se. L'any 2013, amb la signatura del conveni marc de col·laboració amb l'Institut Català de la Salut, es culminà el projecte, coincidint amb la total assumptió per part de l'Hospital de la responsabilitat de l'atenció especialitzada a Santa Coloma de Gramenet. Aquest és un exemple de relació entre institucions que ultrapassa la coordinació, i en què es concreta una aliança on es desdibuixen els límits de les estructures físiques (la històrica divisió entre hospitals i CAP), adjudicant espais del CAP Santa Coloma a la FHES.

L'exemple d'aliança amb l'atenció primària de Santa Coloma es configura com un format cooperatiu natural i necessari, però no suficient. El concepte territori, en aquest marc, també ha de revisar-se, i es fa necessari treballar i pensar en diferents dimensions territorials. Històricament, el concepte àmbit d'influència ha estat excessivament lligat a les infraestructures físiques, és a dir, un hospital i una zona de referència nítida. Convé contradir aquest paradigma. D'una banda, hem d'ampliar la zona de referència i vincular-la a diferents serveis hospitalaris i sociosanitaris i, d'una altra, hem de potenciar aquelles activitats en què la infraestructura física sigui poc o gens rellevant.

En el primer cas, és fonamental que la perspectiva de l'Hospital de l'Esperit Sant inclogui l'àrea del Barcelonès Nord i el Baix Maresme, amb els seus 430.000 habitants, com el seu àmbit d'influència. En el segon cas, cal superar les històriques limitacions autoimposades (no tinc prou espai per descriure-les) potenciant els formats d'atenció domiciliària i a distància i convivint en espais aliens.

El model d'aliances necessari en el segle XXI, és a dir, aquell que s'articula al voltant de la complementarietat, la necessitat de coneixement compartit, la gestió conjunta de projectes, els sistemes d'informació permeables i els lideratges ad hoc, ha de superar un últim escull, que és el xoc de cultures organitzatives. Tot i no existir receptes màgiques que evitin aquest xoc de cultures, les experiències de més èxit solen ser aquelles on es fa més èmfasi en el futur de col·laboració que en el passat d'enfrontaments, aquelles on es prioritzen els aspectes innovadors respecte als juridicolegals i aquelles on es desdramatitzen els impactes econòmics a curt termini.

A banda de l'aliança amb l'atenció primària de l'Institut Català de la Salut, especialment transcendents esdevenen els acords estratègics assolits amb l'Hospital Germans Trias i Pujol: l'acord de cooperació en anatomia patològica, l'acord per al marcatge del gangli sentinella, l'aliança en neonatologia, la Unitat Funcional d'Urologia de Santa Coloma i la Unitat Funcional de Cirurgia Plàstica, impulsada el gener de 2017.

No menys importants són els convenis amb l'Institut Català d'Oncologia (ICO): el conveni de col·laboració en oncologia que inclou la gestió de la medicació hospitalària d'ús ambulatori (MHDA) en l'àmbit oncohematològic, la Unitat Funcional d'Hematologia i el Programa de detecció precoç de càncer de còlon i recte.

També cal destacar el conveni marc de col·laboració, que inclou cobertura de 24 hores en l'especialitat d'hemoteràpia amb el Banc de Sang i Teixits de Catalunya.

Com es pot veure, per a la FHES el desenvolupament d'aliances territorials no és un àmbit nou, però creiem que cal incrementar els acords amb els aliats actuals i ampliar-ne el nombre. És ben segur que l'èxit no acompanyarà per igual tots els projectes, però cal entendre que res no garanteix millor el futur que la solidesa de les aliances que aconseguim bastir.

El “Model Santa Coloma” de rehabilitació

Jordi Mas Herrero
arquitecte

Així és com es comença a conèixer arreu el projecte colomenc “Renovem els barris” que ha proposat una nova manera d’entendre el procés de governança de la rehabilitació d’habitatges. En el model tradicional, l’impuls de les intervencions rehabilitadores en els edificis és sempre en mans de la propietat, tret que ens trobem en situacions de degradació tals que obliguin a l’Administració a exigir-hi una intervenció correctora.

Quan la propietat és privada i múltiple, que és el cas de la immensa majoria dels edificis de la ciutat i del país, el procés de presa de decisions és enormement complex, i sovint s’acaba actuant de forma parcial i reactiva davant l’evidència de les patologies.

La propietat múltiple en edificis plurifamiliars està estesa a tots els nivells econòmics de la nostra societat, la qual cosa afegeix a la de per si complicada governança compartida de la rehabilitació un gradient de dificultat en funció del nivell de renda dels propietaris. A menys renda mitjana de la comunitat de propietaris, menys esforç rehabilitador. En conseqüència, donada la realitat de creixent polaritat econòmica dels nostres barris, els ritmes rehabilitadors són divergents entre barris amb nivells de renda diferents, i en aquells amb menys capacitat econòmica, l’escàs nivell de rehabilitació pot agreujar el cercle viciós de la segregació urbana.

Des del sector públic, tradicionalment al nostre país la intervenció a escala de barri s’ha centrat, en els projectes de regeneració urbana, a construir nous equipaments i millorar l’espai públic. S’ha expropiat per obrir nous carrers i fer noves places, per generar nous equipaments, o bé s’ha invertit per renovar els ja existents. Tenim molts exemples d’èxit a la nostra ciutat, que demostren que aquesta estratègia és encertada. Els més recents, la reconstrucció dels mercats Sagarra i Fondo (aquest darrer, convertit en multiequipament) i la renovació completa dels carrers del seu entorn.

Però creiem que no és suficient. Seguint amb aquesta lògica d’intervenció pública potent, quan s’actua sobre els teixits residencials, sobre els habitatges, es tendeix a prioritzar els projectes de substitució amb la construcció de nou habitatge públic de qualitat. Expropiar, enderrocar i reconstruir nous habitatges de més qualitat. Una estratègia molt costosa que darrerament ha tingut moltes dificultats per seguir endavant, com podem veure al final de l’eix Bruc o en d’altres punts de la ciutat.

Pel que fa a les estratègies de foment de la rehabilitació, en canvi, han quedat fora de l’àmbit de lideratge públic i només s’ha intervingut via subvencions, mantenint la iniciativa i el caràcter de la rehabilitació en mans de les comunitats de propietaris.

Imatge aèria del sector del carrer dels Pirineus. Font: elaboració pròpia a partir de Google

Des de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet vam impulsar el 2013 el projecte "Renovem els Barris", que compta ja amb una primera intervenció acabada, i dues més en procés de disseny i concertació veïnal.

I així, tornem a ser on érem: són les comunitats les que s'han de posar d'acord per tirar endavant la rehabilitació o millora del seu edifici, i això sovint fa que l'operació no s'executi o que, si es fa, sigui parcial i incompleta. En el cas particular de Santa Coloma, el pressupost de Llei de barris destinat a ajuts a la rehabilitació es va esgotar als barris centrals però no a la Serra d'en Mena, una de les zones que més ho necessiten per l'edat dels edificis i la manca quasi total d'ascensors. Crèiem, doncs, que calia introduir un canvi complet en la forma i els objectius de la intervenció pública en l'àmbit de la rehabilitació de propietat privada.

Aquest canvi enteníem que requeria:

- Un factor d'escala diferent: passar de pensar en clau d'edificis aïllats a fer-ho en clau de conjunts urbans (trams de carrers, illes...).
- Un canvi de rol de l'Administració local i el reciclatge d'instruments urbanístics que fins ara no interactuaven, o ho feien poc, amb el manteniment dels teixits preexistents: el lideratge públic en processos de regeneració urbana clàssics es podia reinterpretar i aplicar als processos de rehabilitació de conjunts urbans.
- Combinar diverses fórmules de suport als propietaris per poder superar de forma integral les barreres que dificulten la inversió en rehabilitació. El lideratge havia de ser públic, però els costos els havien de seguir assumint els propietaris, beneficiaris últims de la intervenció, però de manera adaptada a la seva capacitat econòmica.

És per això que des de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet vam impulsar el 2013 el projecte Renovem els barris, que compta ja amb una primera intervenció acabada i dues més en procés de disseny i concertació veïnal.

La primera operació es concentra en les dues façanes d'un tram del carrer dels Pirineus, entre Bruc i Olot, al barri del Fondo Alt. S'hi han rehabilitat 32 edificis dels anys 60 i 70, que sumen 360 habitatges. Són edificis entre mitgeres, amb una alçada habitual de planta baixa més quatre pisos i àtic. Tenen una estructura de paret de càrrega de totxo i forjats unidireccionals de bigueta de formigó i revoltó ceràmic.

La rehabilitació és integral i s'ha intervingut, en funció de la necessitat, en façanes, patis interiors i cobertes, així com en instal·lacions comunitàries. L'import global de les obres és de prop de 2 milions d'euros, i s'ha comptat amb una subvenció de l'Àrea Metropolitana de Barcelona de 600.000 euros.

Entendre el procés rehabilitador com un equivalent al procés urbanitzador és clau en aquest projecte. De la mateixa manera que en el procés urbanitzador hi ha uns propietaris privats del sòl i una administració que desenvolupa la planificació sota el prisma de l'interès públic, en el procés rehabilitador el paper dels agents es pot equiparar, en

Tant els projectes tècnics com les obres són licitades per l'administració local, i es cobra el cost als propietaris mitjançant quotes calculades segons el coeficient de propietat de cadascú.

un model semblant, a la modalitat urbanitzadora anomenada *de cooperació*. En aquesta modalitat, l'Administració executa també les obres d'interès públic, però repercuteix als propietaris, en funció del seu coeficient de propietat, les quotes urbanitzadores corresponents. A Renovem els barris, tant els projectes tècnics com les obres són licitades per l'Administració local, i es cobra el cost als propietaris mitjançant quotes calculades segons el coeficient de propietat de cadascú.

La fórmula utilitzada per permetre una intervenció total de l'Administració local ha estat aprovar el document urbanístic de declaració d'àrea de conservació i rehabilitació, instrument recollit a la Llei catalana d'habitatge de 2007, i declarar-se'n administració actuant.

L'aprovació implica la declaració d'utilitat pública de les obres i el projecte n'identifica els costos distribuïts entre edificis i, a la vegada, entre propietaris, que estan tots llistats en el projecte. L'esmentada declaració i les quotes són notificades de forma particular a cada propietari.

Prèviament a la declaració de l'àrea, se signen convenis de cooperació entre les comunitats i l'Ajuntament, en els quals es relacionen les obres que s'executaran i el seu cost màxim, i es faculta l'Ajuntament a demanar i gestionar subvencions davant d'altres administracions. S'han signat convenis amb gairebé totes les comunitats i s'han articulats diversos mecanismes de seguiment compartit i validació ciutadana del projecte des del seu inici.

Per a la identificació del sector per rehabilitar, es va escollir un tram de carrer molt significatiu pel seu lideratge veïnal i l'estat dels edificis. S'havien rebut demandes de suport organitzatiu a les comunitats per part de l'Associació de Veïns del Fondo Alt, i amb ells es va dissenyar el projecte des de l'inici. Després es van reunir en assemblea totes les presidències de les comunitats implicades, que van mostrar el seu suport inicial al projecte. Es van fer unes

Patis interiors més nets i lluminosos, instal·lacions adaptades a normativa, façanes més ben protegides del fred i la calor, cobertes sense humitats... configuren un nou paisatge per a més de 1.000 persones

primeres inspeccions i es van formular uns pressupostos estimatius, que van ser explicats comunitat a comunitat. Finalment, un equip d'arquitectes extern, contractat mitjançant concurs públic per l'Ajuntament, va redactar els projectes tècnics. Aquests projectes van ser consensuats amb cada comunitat i van quedar reflectits en els corresponents convenis.

La majoria de les comunitats van escollir no només resoldre els problemes de la finca (humitats, escrostonaments, instal·lacions obsoletes, brutícia de les façanes...), sinó també fer un pas endavant i millorar l'eficiència energètica dels seus edificis. Es va instal·lar un aïllament tèrmic exterior que fa que a l'interior dels habitatges es noti menys el fred a l'hivern i la calor a l'estiu, cosa que redueix la despesa en climatització i lluint així també contra la pobresa energètica.

Als propietaris, un cop descomptada la subvenció a fons perdut d'aproximadament el 30%, se'ls van oferir tres opcions per pagar la seva quota (que de mitjana queda al voltant dels 4.000 euros en aquesta primera fase en la qual no s'han instal·lat ascensors):

- Si eren persones jurídiques (entitats financeres o empreses), havien de pagar la meitat abans de començar i la segona meitat en acabar les obres. Els propietaris particulars que ho volguessin també es podien acollir a aquesta modalitat.
- Si eren persones físiques, podien optar per la possibilitat de fer el pagament fraccionat en 60 quotes mensuals durant cinc anys. La quota mitjana és al voltant dels 60 euros.
- Si eren persones físiques residents a l'àmbit i tenien uns ingressos bruts anuals per sota dels 20.000 euros, podien optar per un ajut consistent en la bestreta de la quota, amb la inscripció de la quantitat satisfeta en el Registre de la Propietat, perquè sigui liquidada en el futur quan hi hagi una transmissió de la finca. Es van acollir a aquesta fórmula aproximadament un 5% dels propietaris.

L'Ajuntament assumeix la gestió de tresoreria que implica aquests fraccionaments, i també (i això és clau) la gestió de la morositat a través dels seus mecanismes habituals de cobrament. Actualment, els nivells de morositat són molt baixos i es deuen fonamentalment a processos de canvi de propietat.

Cada un dels més de 600 propietaris, individualment, va poder escollir la fórmula que li anava millor a través de l'Oficina Local d'Habitatge.

Les obres es van licitar conjuntament com a obra pública, i la guanyadora del concurs va ser l'empresa Rehacsa. Els factors d'escala generats per aquesta licitació conjunta van repercutir en un estalvi final superior al 25%, una altra de les conseqüències positives d'aquest projecte per al veïnat.

La intervenció a aquesta escala va permetre abordar la qüestió del paisatge urbà de forma paral·lela mitjançant un concurs cromàtic. La proposta guanyadora, de l'arquitecta Sara Prat, va comptar amb el suport veïnal i ha dotat de caràcter un entorn fins aleshores desdibuixat arquitectònicament.

Imatge de la proposta de l'equip de Sara Prat. Font: Sara Prat, Allegro Arquitectes

El projecte ha traspasat les fronteres de la nostra ciutat. Els ajuntaments més importants, com el de Barcelona o el de Madrid, s'han interessat per conèixer la iniciativa.

Durant el procés de decisió per tirar endavant el projecte, hi va haver els lògics debats al si de cada una de les comunitats, cosa que va servir per reforçar els vincles entre els serveis de mediació comunitària de l'Ajuntament i els sectors del veïnat més implicats en la millora del barri, que van resultar finalment empoderats. Cada signatura de conveni era una petita victòria per l'anhel rehabilitador i regenerador del barri, que ha vist millorar molt la seva qualitat de vida. Patis interiors més nets i lluminosos, instal·lacions adaptades a la normativa, façanes més ben protegides del fred i la calor, cobertes sense humitats... configuren un nou paisatge per a més de 1.000 persones que s'han vist beneficiades per aquest treball conjunt entre ciutadania i Ajuntament, que està permetent renovar Santa Coloma.

Les següents fases engegades estan comptant amb un nivell d'adhesió inicial molt més elevat, que ens està permetent avançar de pressa. Més de 800 habitatges en dos sectors adjacents al del carrer dels Pirineus estan en marxa. L'Ajuntament s'ha implicat transversalment en aquest projecte, gràcies al lideratge explícit de l'alcaldeessa que ha posat a treballar els departaments de Rehabilitació (de nova creació per impulsar aquest projecte), Gestió Urbanística, Mediació Comunitària, Informàtica, Recaptació, Tresoreria, Intervenció Municipal...

El projecte ha traspasat les fronteres de la nostra ciutat. Els ajuntaments més importants, com el de Barcelona o el de Madrid, s'han interessat per conèixer la iniciativa. Polítics i tècnics d'aquestes ciutats, i d'altres com Saragossa i membres del Govern d'Euskadi, s'han desplaçat a la nostra ciutat per visitar el barri del Fondo Alt. Nombrosos grups universitaris d'arquitectura i urbanisme que visiten Barcelona tenen Pirineus com una visita obligada. Estudiants i professors dels Estats Units i Europa s'han passejat pel carrer dels Pirineus i han valorat molt positivament la iniciativa del que, com dèiem, ja es coneix com el model Santa Coloma de rehabilitació.

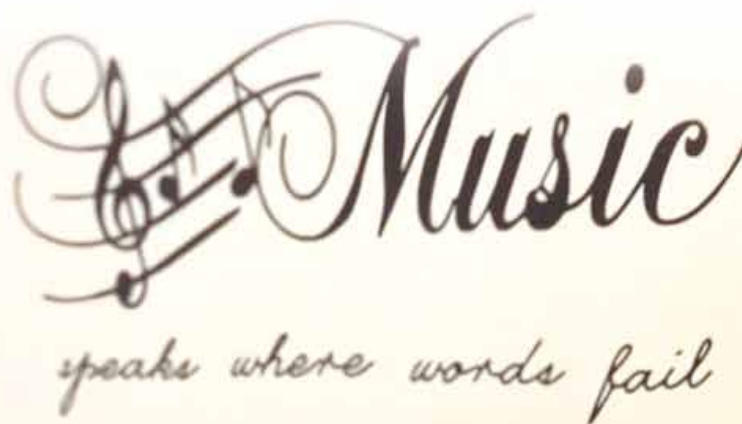
Rafael Giménez

un espléndido referente
en el campo de las nuevas
tecnologías musicales

Entrevista efectuada per:

Cristina López

Secretaria Programa Ciutat Universitària

Rafael Giménez nació en Santa Coloma de Gramenet hace 39 años y es compositor Freelance en App's para móviles, videojuegos, películas, cortos y publicidad.

¿Cómo te iniciaste en el mundo de la música?

Desde bien pequeñito empecé a tener una relación muy estrecha con la música, dado que en mi casa mis padres compraban muchos discos de todo tipo de música de la época, hasta que en unas navidades apareció mi madre con el "Max Mix 9" y aquello despertó en mí algo, algo que llamaba mi curiosidad, ¿Cómo se hacían esas repeticiones de voces y peripecias musicales? Y así empiezo a interesarme en la música y sobretodo en su producción.

Explicanos a grandes rasgos tu trayectoria profesional

En 1997 empecé en Radio Gramenet con Fabyan Salvador en un programa de música Dance llamado "Nos Vamos de Fiesta" donde estuve 3 años, allí, a su vez, conocí a Isaac Luque y empecé la aventura de sacar discos Makina en la época para la discográfica Vale Music, bajo el nombre de 2 Worlds, dado que Isaac era compositor y yo Dj.

En 2003 compuse para una promo de una fiesta de Telecogresca, la música que se pudo ver en el metro de Barcelona. Esa fue mi primera andadura en la publicidad.

En 2005/06 compaginando un negocio familiar, fui Co-presentador de un programa sobre videojuegos llamado "Level Up" en Radio ciutat de Badalona.

Durante varios años hasta 2009 estuve en la sombra como le llamo yo, trabajando, practicando y formándome con multitud de pruebas etc. a nivel de producción musical, hasta que decidí alzar la voz y dedicarme profesionalmente a poner música para anuncios y así lo hice.

Después de producirme yo varios albures en solitario, para mí, caí en la App Malita un audio libro de terror que me abrió muchas puertas.

Con tanta experiencia tu producción debe haber sido muy alta

Hasta ahora llevo a mis espaldas 2 películas, 13 cortos, 39 anuncios de publicidad global, 5 App's para móviles y 1 videojuego para Playstation 4, (este último lo conseguí al ser el ganador del Playstation Talents, concurso que se realizó para toda España y fui uno de los 13 ganadores de entre 800 maquetas y Deiland fue el juego que me asignaron, en principio era solo para una canción, pero Abraham el director del proyecto se puso en contacto conmigo para que pusiera mas música, dado que le gustaba como yo componía.

¿Qué mensaje darías a las nuevas generaciones?

Desde aquí apoyar a la gente a conseguir su meta sea cual sea, yo de pequeño jugaba a videojuegos y jamás pensé que llegaría un momento que el que yo también haría música para ellos, es un camino duro, lleno de momentos difíciles y de tirar la toalla, pero si logras levantar el vuelo, cuanto más bajo vuelas, más te mantendrás en el aire en el futuro.

Els Dimarts d'Estudi

A càrrec del Comitè Assessor d'Estudis de Santa Coloma Ciutat Universitària

En el marc ampli i divers de l'espai i de les institucions universitàries de la nostra ciutat, estem realitzant, entre d'altres, l'activitat “Els Dimarts d'Estudi”, a càrrec del Comitè Assessor d'Estudis de Santa Coloma Ciutat Universitària. Som un col·lectiu de persones (CAE) interessades a promoure i desenvolupar el coneixement i l'estudi dels valors culturals, socials i de progrés de Santa Coloma i la seva gent.

Els “Els Dimarts d'Estudi”, amb múltiples formats, tenen l'objectiu de posar diversos temes d'interès a l'abast de tothom.

A continuació us oferim un petit resum de les activitats realitzades fins avui dins del cicle 2018.

La Fundació Hospital de l'Esperit Sant al servei de Santa Coloma de Gramenet: Cent anys i la història continua.

La història de l'Hospital de l'Esperit Sant corre paral·lela a la de la ciutat de Santa Coloma de Gramenet.

Els valors que van originar ara fa 100 anys el sanatori per a tuberculosos amb pocs recursos al turó del Puigfred han anat evolucionant, adaptant-se als canvis de la societat colomenca, a la qual durant tot aquest temps el centre ha servit sense descans. Avui, aquesta atenció especialitzada de qualitat no s'entendria sense una intensa tasca de docència i recerca, que situen l'Esperit Sant com un dels principals agents generadors i transmissors de coneixement en el territori.

Ponències:

Recerca i docència: els fonaments d'una assistència de qualitat.

Dr. Javier SOBRINO cap de recerca de la FHES

Societat i Hospital: valors compartits.

Dr. Ferran NONELL coordinador de la Unitat Funcional Interdisciplinària Sociosanitària (UFISS) i la Unitat de Mitjana Estada (UME) de la FHES.

Disfàgia i Nutrició: La disfàgia, què és? Quan pot aparèixer? Com la podem detectar? Quin és el seu tractament?

Empassar, fet rutinari per a molts de nosaltres, esdevé una dificultat diària per aquells pacients que pateixen disfàgia, perden el plaer de menjar a canvi de desconfort i ansietat. Aquesta dificultat d'empassar o deglutir els elements líquids i/o sòlids, s'anomena disfàgia. Existeixen diferents estats que poden alterar la deglució normal d'un subjecte: l'edat avançada, una patologia neurològica (com l'Alzheimer), una patologia mecànica (com un tumor de laringe) o una malaltia com l'Esclerosi Lateral Amiotròfica (ELA). Les complicacions que la disfàgia pot comportar són la desnutrició i la deshidratació. La desnutrició secundària origina no sols una pèrdua de pes progressiva, sinó una reducció de la massa muscular. En l'actualitat, el tractament nutricional més habitual en la disfàgia consisteix en aplicar una dieta de textura modificada, sent una de les dietes terapèutiques més utilitzades.

La Disfàgia Orofàrìgia. **Alícia COSTA IZURDIAGA**, Unitat Exploracions Funcionals Digestives de l'Hospital de Mataró (Consorti Sanitari del Maresme) i professora associada de la Universitat de Barcelona. Campus de l'Alimentació de Torribera.

El programa "Con Gusto" Receptari per ajudar als afectats de disfàgia en pacients d'ELA. Fundació Luzón, UB, Hospital de Bellvitge i Fundació Alícia. Dr. Màrius RUBIRALTA, professor. Departament de Nutrició, Ciències de l'Alimentació i Gastronomia del Campus de l'Alimentació de Torribera (UB).

Col·laboració a la xarxa: la viquipèdia. Font de coneixement local.

Actualment, la Xarxa, posa a disposició de la ciutadania eines d'apoderament col·lectiu, que permeten treballar de forma col·laborativa seguint els principis XOLN (Xarxes Obertes Lliures i Neutres), aquestes xarxes tenen la capacitat de crear coneixement distribuït. El cas més conegut és la Viquipèdia. Amical Wikimedia és una organització independent i sense ànim de lucre. Promou principalment la Viquipèdia, enciclopèdia lliure escrita per voluntaris. L'entitat té com a objectiu que la suma de tot el saber humà estigui disponible lliurement en català, i que tot el coneixement sobre la cultura catalana sigui accessible per a tothom en qualsevol llengua. L'any 2013 va rebre el guardó especial dels Premis Blogs Catalunya promoguts per l'organització STIC.cat i l'any 2014 el Premi Nacional de Cultura 2014 atorgat per la Generalitat de Catalunya. L'Àlex Hinojo, director de l'Amical Wikimedia ens parlarà dels beneficis de crear continguts de forma correcta a la Viquipèdia.

Ponències:

Convidar a la ciutadania a participar en diferents xarxes col·laboratives per compartir recursos, informació i coneixements comuns. Joaquin GARCÍA MARTÍNEZ, coordinador Grup Noves Tecnologies del Comitè assessor d'estudis del Programa Santa Coloma Ciutat Universitària.

Què és la Viquipèdia i els seus avantatges com a font de coneixement local. Àlex HINOJO SÁNCHEZ, director de l'organització Amical Wikimedia.

Dieta mediterrània. Dos productes destacats: el vi i l'oli d'oliva.

Dos protagonistes de la dieta mediterrània: L'oli d'oliva posseeix bones propietats sensorials i per la salut, diferent de la resta d'olis. Podem consumir-lo sense processos de rectificació. Amb alt valor nutricional i econòmic, i també, de risc de frau.

Està protegit per les lleis i els controls més exhaustius del sector. El vi, segons la darrera regulació legal de la Comunitat Europea, és un aliment. Té una consideració diferent, no és solament una beguda alcohòlica. Posseeix diverses qualitats i també diversos riscos i aspectes tòxics per la salut.

Ponències:

L'oli d'oliva verge a la taula: gust i molt més. Stefania VICHI, professora agregada del Departament de Nutrició, Ciències de l'Alimentació i Gastronomia de la Universitat de Barcelona.

El vi com a aliment. Francisco CORDERO ARCOS i Pedro CASADO GARCÍA, titulats per l'Escola Superior d'Hosteleria de Barcelona. Màster en viticultura, enologia i màrqueting del vi. Tècnics en defectes del vi. Professors de l'Escola d'Hosteleria de Santa Coloma de Gramenet.

Les llengües a Santa Coloma de Gramenet. Una perspectiva evolutiva (1975-2011).

A la intervenció es va presentar l'evolució de la situació sociolingüística colomenca, des de l'any 1975 al 2011 (aquest és el darrer any en què comptem amb dades sobre les competències lingüístiques de la població).

També es van comentar els resultats dels tres estudis que s'han fet a la ciutat amb l'Ofercat, l'eina que va néixer al CNL L'Heura per analitzar l'oferta lingüística a un determinat territori i que s'ha estès a diverses ciutats catalanes.

Ponència:

Les llengües a Santa Coloma de Gramenet. Una perspectiva evolutiva (1975-2011).

Albert FABÀ i PRATS, sociolingüista. Responsable d'anàlisi i avaluació del Consorci per a la Normalització Lingüística. Col·labora habitualment a les revistes L'Avenç i Fòrum Grama. Autor de diversos estudis de demolingüística i d'Ofercat, indicadors sobre l'oferta territorial del català. Ha publicat a la Fundació Bofill el llibre Les llengües a

Alexandrina Escriche i la “Junta de senyores de l’Associació de l’Esperit Sant”

Per Josep M Cortès Martí

Alexandrina Escriche fou la primera presidenta del que és avui la Fundació de l’Hospital. Pedagoga i catequista, gran activista per la millora de les condicions de vida de la classe obrera. El 1908 es deia que era «una senyora que se la troba sempre davant de totes les obres de propaganda catòlica, ànima de les Escoles Dominicals de Barcelona, i actualment una de les Senyores Catequistes que exerceixen l’alt càrrec social d’atracció de la classe obrera» escrit per Mn. Jeroni Gelada a la Fulla Seràfica —una mena de butlletí parroquial— editada a Olot a principis del segle XX.

El 23 d’abril de 1917, Alexandrina Escriche inaugurava el Sanatori Antituberculós, juntament amb al delegat del Bisbe, el Dr. Jaume Almera, convidant a l’Ajuntament a fi que, tal com es transcrivé en aquell moment, «La Junta de senyores de l’Associació de l’Esperit Sant acaba d’instal·lar en aquest poble un sanatori per als pobres en el lloc anomenat Torre Roja» com a «obra de beneficència i tot el que sigui en benefici pels desvalguts»

Fa ben bé 100 anys en el turó del Puigfred de la Serralada d’en Mena, també anomenada de Sistrells, «La Junta de Senyores de l’Associació de l’Esperit Sant» va comprar la Torre Roja a les germanes González per construir-hi el sanatori. Els bons aires eren l’antídot apropiat per fer front a una malaltia molt estesa en

GRAMENETUM

Entitats que componen "Ciutat Universitària":

Ajuntament
de Santa Coloma
de Gramenet

Campus
de l'Alimentació
Universitat de Barcelona

FUNDACIÓ HOSPITAL DE
l'Esperit Sant

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

